सख्य महिला मार्गदर्शन केंद्र

स्त्री सबलीकरणातून स्त्रीपुरूष समानता

हुंकार

वर्ष : ७वे अंक : २२ वा मार्च २०१९

महिला मार्गदर्शन केंद्र

सख्य

हिंसा थांबवा

या अंकात....

* महिला व संविधान
* A Strong Woman
* संविधान सभेतील महिला
* यह कैसा गणतंत्र बना रहे हैं हम?
* भारतीय स्त्री आणि ...
* Electoral System : PR and Women...
* गुलामगिरीची नव्याने वाटचाल
* संविधानातून स्वातंत्र्य
* Constitution Rights and Reality Today
* पुलवामा याद रहेंगा
* Need for Reforms in Informal Sector ....
* त्रैमासिक अहवाल

* प्रकाशक
  शैला क्रास्टो
* संपादिका
  मेरी वनमाळी
* संपादक मंडळ
  नोएल डाबरे
  शालिनी जाधव
* सख्य परिवार *
  शैला क्रास्टो
  नॅटी लोपीस
  मेरी वनमाळी
  विद्या पाटील
  क्लेरा घोन्सालविस
  निता चव्हाण
  अरुणा सावंत
  शालीनी जाधव
  डेलिना लोपीस
  पार्वती दादोडा

प्रकाशकीय

महिला व संविधान

भारत देश सुमारे १५० वर्षे ब्रिटिशांच्या गुलामगिरीत जखडलेला होता. महात्मा गांधी व अन्य राष्ट्रीय नेत्यांच्या आंदोलनामुळे भारत देश एक स्वतंत्र, सार्वभौम समाजवादी, धर्मनिरपेक्ष, लोकशाही गणराज्य होणार असल्याचे निश्चित झाले. त्यानंतर भारतीय संविधान सभेने भारतासाठी संविधान तयार करण्याची कार्यवाही सुरू केली. राज्य घटनेचे शिल्पकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी संविधानाचा मसुदा तयार केला.

भारताचे संविधान म्हणजे भारताचा राष्ट्रीय ग्रंथ. राज्य घटनेत त्या त्या देशातील लोकांच्या भावभावना व आशा आकांक्षा परावर्तीत झालेल्या असतात म्हणून घटनेला constitution is a will of people असेही म्हणतात. राज्य कसे चालवावे याचे नियम म्हणजे राज्यघटना.

भारताच्या संविधान प्रास्ताविकेत बाबासाहेब सर्व नागरिकांस सामाजिक, आर्थिक व राजनैतिक न्याय, विचार, अभिव्यक्ती, विश्वास, श्रद्धा व उपासना ह्यांचे स्वातंत्र्य आहे,

असं लिहतात. पण खरोखर आज ते स्वातंत्र्य आहे का? अद्यापही धार्मिक चौथऱ्यावर प्रवेशासाठी स्त्रीला भांडावं लागतं. त्यावरून आजही आपल्याला बाबा-साहेबांचे विचार अंगीकारण्याची किती गरज आहे, हे स्पष्ट होते. पण खरी मेख ही आहे की किती स्त्रियांना बाबासाहेबांच्या विचारांबद्दल राज्यघटनेने दिलेल्या हक्काबद्दल माहिती आहे.

आपल्या संविधानाचा इतिहास सांगतो की सर्व माणसें जन्माने स्वतंत्र्य प्रतिष्ठा आणि हक्क या दृष्टीने समान आहेत. पण वस्तुस्थिती पाहता, खरोखर समानता आहे का? आजही बऱ्याच ठिकाणी लिंगभेद, मग ते कामाच्या बाबतीत, नोकरीच्या संदर्भात किंवा राजकीय स्तरावर आढळते. आपल्या मूलभूत कर्तव्यामध्ये नमूद केलेले आहे की स्त्रियांच्या प्रतिष्ठेला उणेपणा आणणाऱ्या प्रथांचा त्याग करणे पण वस्तूस्थितीमध्ये खरोखर असे होते

सख्य कार्यालय : सिल्वेस्टर स्मृती, पहिला मजला, पोलीस चौकीच्यासमोर, कळंब रोड, निर्मळ नाका, नालासोपारा (प), ता. वसई, जि. पालघर, पिन - ४०१३०४ वेळ - सोमवार ते शनिवार सकाळी १०.०० ते संध्याकाळी ६.००
मोबाईल - 9890312402, Email Id - sakhya_87@rediffimail.com.
Website : www.sakhyawgc.org, facebook : Sakhyawomen'sGuidance Cell
'सख्य' ठाणे विस्तारीत शाखा : सिव्हील हॉस्पिटल, ओपीडीच्या समोर, तळमजला, टेंभी नाका, अग्यारी लेन, ठाणे (प.)
वेळ - सोमवार ते शनिवार सकाळी १०.०० ते संध्याकाळी ६.०० वाजता. मोबाईल : 9224642560

का ?

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी स्त्री-पुरुष समानता भारतीय संविधानात अंतर्भूत केली आणि स्त्रीवरील अन्याय दूर करण्यासाठी कायदेशीर तरतूद केली. राज्यघटना म्हणजे केवळ कलमे, उपकलमे यांचा ग्रंथ नसून तो राष्ट्रीय जीवनाचा आधारभूत धर्मग्रंथ आहे. जणू प्रत्येक नागरीकांला घटनेप्रती बांधिलकी आहे. घटनेला अभिप्रेत असलेला शोषणमुक्त, लिंगभेदमुक्त, न्याय, बंधुता, समानता आणि शांततामय सहजीवन असणारा भारत आपल्याला नव्याने उभा करायचा आहे. ब्रिटीश गेले तरीही आपला स्वातंत्र्य लढा सुरुच आहे. आणि हा लढा आहे अत्याचार, विषमता, अन्याय, अंधश्रद्धा आणि मानवी अधिकारांना नाकारणाऱ्या शक्तिविरुद्ध. आज स्त्रियांना त्यांचे मुलभूत अधिकार देण्याचे, माणूस म्हणून जगण्याचे, समान संधी देण्याचे आव्हान सर्वांसमोर आहे. स्त्रियांना वगळून कोणत्याही देशाच्या संस्कृतीचा विकास होत नाही. स्वातंत्र्याची सत्तरी ओलांडल्यावर भारतीय स्त्री आणि राज्यघटना हा चिंतेचा व चिंतनाचा विषय बनला आहे. संविधानाच्या चौदाव्या कलमाने सर्व व्यक्तींना कायदेशीर समता बहाल केलेली आहे. तर पंधराव्या कलमाने स्त्री-पुरुष हा भेद नष्ट केला आहे. पण आज ही आपल्याला वेगवेगळ्या स्तरावर लिंगभेद आढळतो, ह्याला जबाबदार कोण ?

स्त्रीला माणूस म्हणून सन्मान मिळावा फक्त 'चूल आणि मूल' यातच तिने रमून जाऊ नये. तिला स्वत:चा विकास करायला संधी मिळावी म्हणून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी भारतीय संविधानात तरतूद करून ठेवली आहे. स्त्रीच्या सन्मानाला कायद्याचे चौकट निर्माण करून दिलेले आहे. धर्मव्यवस्थेने तिला रूढींच्या शृंखलांनी बंदिस्त केलं होतं. बाबासाहेबांनी या शृंखला तोडण्याचे बळ तिला भारतीय संविधानातील अधिकारांच्या अन्वये दिलेलं आहे. या अधिकाराचं जतन करण्यासाठी म्हणजेच स्वत:च्या सन्मानाचं जतन करण्यासाठी भारतीय संविधानाविषयी जागृत असणे महत्त्वाचे आहे. आमच्या ह्या अंकाद्वारे जागृती आणण्याचाच प्रयत्न आहे.

आज बाबासाहेब आंबेडकर आपल्याला पुन्हा एकदा त्यांचा मंत्र समजावून सांगत आहेत, "शिका, संघटित व्हा व संघर्ष करा." त्यांचा हा संदेश आत्मसात करण्याचा आपण प्रयत्न करुया.

सि. शैला क्रास्टो
संचालिका, सख्य

With best compliments from

PAHEL FOUNDATION

B-1 Enayat Nagar
Gaondevi Road Bhandup M.BAI 78
Mob.: 9892228835

A strong woman

I am a woman a strong woman
I might be a mother
I might be a sister
I might be none
But yes I know I am a strong woman

No race, no cast can stop me
No region, no religion can hold me back
For I am a woman a strong woman

Love and hatred cannot weaken me
Spears cannot pierce me
For I am a woman a strong woman

Beauty and figure cannot judge me
Like and dislike cannot change me
For I am a woman a strong woman

Freedom is my choice
Justice and equality is my right
No one can take away this from me
For I am woman a strong woman.

Maxina Malu
Student For Nirmala Niketan College

"संविधान सभेतील महिला"

१५ ऑगस्ट १९४७ रोजी भारत स्वतंत्र झाला, हे सर्वांना माहीत आहे परंतु भारताचा कारभार ज्या संविधानावर चालतो याबाबत माहिती ठराविक लोकांनाच आहे . भारतीय संविधान हे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी लिहिले हे खूप जणांना माहीत आहे. परंतु भारतीय संविधान तयार करण्याची प्रक्रिया ही ठराविक जणांना माहिती आहे. तसेच या भारतीय संविधान तयार करण्याच्या प्रक्रियेत महिलांचा सहभागाबाबत तर खूपच कमी जणांना माहिती आहे. आज आपण संविधान निर्माण होण्याच्या प्रक्रियेत महिलांच्या सहभागाबाबत प्रामुख्याने संविधान सभेतील महिलांचा सहभागाबाबत जाणून घेऊया.

भारताचे संविधान तयार करण्यासाठी जुलै १९४६ मध्ये स्थापना करण्यात आली. संविधान सभेत फाळणीच्या आधी साधारण ३८९ सदस्य होते. साधारण २९२ सदस्य हे ब्रिटीश व्याप्त भागातून निवडून आलेले व ९३ सदस्य हे संस्थानिकांमधील प्रतिनिधी होते तसेच ४ प्रतिनिधी हे चीफ कमिश्नर प्रांतातील होते. तसेच फाळणीच्या नंतर संविधान सभेचे साधारण २९९ सदस्य होते. यातील ७० सदस्य हे संस्थानिकांमधील होते. यापैकी फक्त १५ महिला सदस्य संविधान सभेत होत्या. पुरुष प्रतिनिधींच्या तुलनेने जरी महिला प्रतिनिधींची संख्या कमी असली तरी संविधान सभेत महिला प्रतिनीधींचा संविधान निर्मितीच्या कार्यात सहभाग मोलाचा होता. संविधान सभेत विविध प्रांतातील व विविध धर्मातील महिला प्रतिनिधी होत्या.

संविधान सभेत दुर्गाबाई देशमुख, राजकुमारी अमृत कौर, हंसा मेहता, बेगम ऐजाज रसूल, अम्मू स्वामीनाथन , सुचेता कृपलानी, दक्षियनी वेलयुद्धन,रेनुका रे, पुर्निमा बनर्जी, एनी मसकैरिनी, कमला चौधरी, लीला रॉय, मालती चौधरी, सरोजिनी नायडू व विजयलक्ष्मी पंडित या १५ कर्तबगार महिला प्रतिनिधींचा सहभाग होता. या सर्व महिलांचा आपण थोडक्यात सहभाग जाणून घेवूया.

१) दुर्गाबाई देशमुख :- दुर्गाबाई देशमुख ह्या आंध्रप्रदेश मधील राजमुंदरी येथील आहेत. दुर्गाबाई ह्या १२ वर्षाच्या असताना त्यांनी असहकार आंदोलनात सहभाग घेतला होता. यांच्यावर महात्मा गांधीचं खूप प्रभाव होता. दक्षिण भारतात महिलांच्या शिक्षणावर त्यांनी मोलाचे काम केले. महिलांसाठी 'बालिका हिंदी पाठशाळा' त्यांनी सुरू केली. आंध्र महिला सभा, विश्वविद्यालय महिला संघ, नारी निकेतन यासारख्या संस्थांच्या माध्यमातून दुर्गाबाईंनी महिलांसाठी अथक प्रयत्न करीत होत्या. दुर्गाबाई ह्या संविधान सभेत मद्रास प्रांताच्या प्रतिनिधी म्हणून सहभागी होत्या राज्यघटना समितीतील अध्यक्षीय मंडळावर त्या एकमेव स्त्री सदस्या होत्या. राष्ट्रभाषेबद्दल चर्चा करीत असताना संस्कृत प्रभावित हिंदीऐवजी हिंदुस्तानी हिंदी राष्ट्रभाषा असावी, असा आग्रह त्यांनी केला होता. दुर्गाबाई ह्या वकील असल्याकारणाने संविधान सभेत कायदेशीर बाबींवर त्यांचे बारकाईने लक्ष असे.

२) राकुमारी अमृत कौर :- कौर ह्या उत्तरप्रदेश मधील लखनऊ येथील आहेत. कौर ह्यांनी इंग्लंड मधून एम.ए.चे उच्च शिक्षण घेतले होते. १९२७ मध्ये कौर ह्यांनी अखिल भारतीय महिला संमेलनाची स्थापना केली होती. संविधान सभेत ह्या सेंट्रल प्रोविन्स आणि बेरार प्रांताकडून निवडून गेल्या होत्या. कौर ह्या संविधान सभेमधील सल्लागार समितीच्या व मूलभूत अधिकार उपसमितीच्या सदस्या होत्या. राष्ट्रध्वज हा फक्त खादी व हातानी विणलेल्या सुताचा असावा असा आग्रह कौर यांनी संविधान सभेत मांडला होता. तसेच कौर ह्या स्वतंत्र भारताच्या पहिल्या महिला कॅबिनेट मंत्री आहेत. तसेच नेहरुंच्या मत्रिमंडळात कौर ह्या आरोग्य मंत्री होत्या.

३) हंसा मेहता :- हंसा मेहता यांनी पत्रकारिता आणि समाजशास्त्राचे उच्च शिक्षण हे इंग्लंडमधून घेतले. त्या कवयत्री आणि लेखिका असून स्वतंत्र सेनानी व समाजसेविका होत्या. १९४१ ते १९५८ पर्यंत हंसाजी ह्या बडोदा विश्वविद्यालयच्या

कुलगुरु होत्या. तसेच १९४६ साली ह्या ऑल इंडिया वुमन कॉन्फरन्सच्या अध्याक्ष होत्या. संविधान सभेवर ह्यांची निवड मुंबई प्रांतातून झाली होती. हंसाजी ह्या संविधान सभेत मूलभूत अधिकार उपसमिती, सल्लागार समिती, प्रांतीय संविधान समिती आणि राष्ट्रध्वज समितीच्या सदस्या होत्या. हंसाजी ह्या समान नागरी कायदा च्या पुरस्कर्त्या होत्या. हंसाजी यांची निवड संयुक्त राष्ट्र संघाच्या मानवाधिकार समितीवर झाली होती. तिथे त्यांनी 'ऑल मेन आर बॉर्न फ्री एंड इक्वल' या कलमाऐवजी 'ऑल ह्यूमन बीइंग आर बॉर्न फ्री एंड इक्वल' असे सुचविले व ते मान्य करण्यात आले. हंसाजी संविधान सभेतील क्रियाशील व स्त्रीवादी सदस्य होत्या.

४) बेगम ऐजाज रसूल :- रसूल ह्या पंजाबमधील संगरुर येथील आहेत. संयुक्त प्रांत (उत्तर प्रांत) मधून रसूल ह्या मुस्लीम लीगच्या प्रतिनिधी म्हणून संविधान सभेवर निवडून गेल्या होत्या. रसूल ह्या संविधान सभेतील एकमेव मुस्लिम प्रतिनिधी होत्या. रसूल ह्या संविधान सभेत मूलभूत अधिकार समिती व अल्पसंख्याक उपसमितीच्या सदस्य होत्या. संविधान सभेत रसूल यांनी लिंगाच्या आधारे भेदभाव करणे हे बेकायदेशीर आहे अशी प्रखर भूमिका मांडली. रसूल यांनी मौलाना अब्दुल कलाम आझाद यांच्या सोबत धर्माच्या आधारावर स्वतंत्र निवडणूकीला विरोध केला होता. "धर्मनिरपेक्ष राज्य हे आपल्या संविधानाचे महत्त्वपूर्ण वैशिष्ट्य आहे. भारतातील लोकांचे ऐक्य त्यावर अलवंबून आहे अन्यथा विकासाच्या आशा-आकांक्षा व्यर्थ ठरतील." ही रसूल यांची भूमिका होती. मुस्लीम लीग ने संविधानसभेचा त्याग केल्यानंतर रसूल ह्या कॉग्रेस पक्षाशी जोडल्या गेल्या. १९८९ पर्यंत रसूल ह्या उत्तर प्रदेश विधानसभेच्या सदस्य होत्या.

५) अम्मू स्वामिनाथन :- अम्मू स्वामिनाथन ह्या केरळमधील पलक्कड येथील आहेत. ह्या स्वतंत्र सेनानी व समाजसेविका असून राजनीती तज्ज्ञ होत्या. महात्मा गांधीसोबत त्या काम करत होत्या. ह्या संविधान सभेत मद्रास प्रांत मधून निवडून आल्या होत्या. संविधान सभेत अम्मू स्वामिनाथन ह्या राष्ट्रध्वज समितीचे सदस्य होत्या. संविधान सामान्य माणसाला सहज समजले पाहिजे. ह्यासाठी त्या आग्रही होत्या. त्या आझाद हिंद फौज च्या कॅप्टन लक्ष्मी सहगल ह्यांच्या आई म्हणून ओळखल्या जात होत्या. १९५४ मध्ये राज्यसभेवर यांची निवड झाली होती. त्या सेन्सर बोर्डच्या अध्यक्ष होत्या.

६) सुचेता कृपलानी :- कृपलानी ह्या अंबाला शहराच्या आहेत. ह्यांनी दिल्ली शहरात उच्च शिक्षण पूर्ण झाल्यावर बनारस हिंदू विश्वविद्यालयात इतिहास शिकवत असत. सुचेता यांची संविधान सभेवर संयुक्त प्रांतातून निवड झाली. त्या राष्ट्रध्वज समितीच्या सदस्या होत्या. सुचेता कृपलानी यांनी १४ ऑगस्ट १९४७ रोजी संविधान समितीत 'वंदे मातरम्' चे पहिले कडवे गायले होते. सुचेता कृपलानी ह्या स्वतंत्र भारतातील प्रथम महिला मुख्यमंत्री आहेत.

७) दक्षियनी वेलयुद्धन :- दक्षियनी ह्या कोच्चीन मधील आहेत. विज्ञान शाखेतून पदवी मिळवणाऱ्या ह्या प्रथम दलीत महिला आहेत. ह्यांच्यावर गांधी व आंबेडकर यांचा प्रभाव होता. त्या संविधान सभेवर मद्रास प्रांतातून निवडून गेल्या होत्या. संविधान सभेत त्या एकमेव दलीत महिला प्रतिनिधी होत्या. संविधान सभेने संविधान निर्मिती सोबत समाज परिवर्तनाचेही कार्य समितीने करावे असे दक्षियानी यांना वाटत होते. तसेच त्या प्रोविजनल पार्लमेंटच्या सदस्य होत्या.

८) रेणुका रे :- रे ह्या बंगाल मधील आहेत. त्या इंग्लंड येथे शिकल्या आहेत. रेणुका रे ह्या संविधान सभेवर पश्चिम बंगाल प्रांताकडून निवडून गेल्या होत्या. संविधान सभेत रे यांचा शिक्षणात धर्मनिरपेक्षता पाळण्याबाबत कटाक्ष होता. तसेच एकल नागरिकत्वाचा विचार त्यांनी मांडला. "देवदासी व वेश्यावृत्ती या देशातील भीषण सामाजिक समस्या आहेत यांचे निर्मूलन करण्यासाठी सर्व स्तरावर प्रयत्न झाले पाहिजेत." असे यांचे मत होते. त्यांनी अखिल बंगाल महिला संघ व महिला समन्वयक परिषद ची स्थापना केली.

९) पूर्णिमा बॅनर्जी :- पूर्णिमा ह्या अलाहाबाद, उत्तरप्रदेश मधील आहेत. बॅनर्जी यांचा सत्याग्रह आणि भारत छोडो आंदोलन सहभाग होता. पूर्णिमा ह्या संयुक्त प्रांतातून संविधान सभेवर निवडून आल्या होत्या. शिक्षणाचा आणि रोजगाराचा अधिकार मूलभूत अधिकारांत सामील असावा, असा आग्रह त्यांनी धरला होता. त्यांचा धर्मनिरपेक्षता तत्त्वावर गाढ विश्वास होता. घटना समितीच्या स्थापनेवेळी स्त्री सदस्यांची नगण्य संख्या लक्षात घेऊन काही अनामिक कारणांमुळे जर स्त्री सदस्यांची जागा रिक्त झाली तर त्या जागेवर स्त्री सदस्याचीच नेमणूक करावी ही विनंती त्यांनीही केली होती. तसेच घटनेतील अभिव्यक्ती स्वातंत्र व संघटनेच्या अधिकारावर मर्यादा आणणाऱ्या तरतुदीमुळे नागरिक हतबल होऊ

शकतात असे मत मांडले होते.

१०) एनी मास्कॅरेन :- ऍनी ह्या केरळ मधील तिरुअनंतपुरम येथील असून कॅथलिक परिवारातील आहेत. एनी ह्या केरळ मधील पहिल्या महिला सांसद आहेत. एनी ह्या त्रावणकेर - कोच्चीनच्या प्रतिनिधी म्हणून संविधान सभेत सहभागी झाल्या होत्या. संविधान सभेत त्या राष्ट्रध्वज समितीच्या सदस्या होत्या. त्रावणकोर राज्यामध्ये स्वतंत्रता व भारतात एकत्रीकरणाच्या आंदोलनात सक्रीय होत्या.

११) कमला चौधरी :- कमला चौधरी ह्या लखनौऊ मधील आहेत. महात्मा गांधीचा ह्यांच्यावर प्रभाव होता. असहकार चळवळीत भाग घेऊन त्या स्वातंत्र्य लढ्यात सहभागी झाल्या होत्या. कमला ह्या लेखिका म्हणून प्रसिद्ध होत्या. कमला चौधरी ह्या संविधान सभेत संयुक्त प्रांत मधून निवडून गेल्या होत्या. संविधान सभेत ह्या राष्ट्रध्वज समितीच्या सदस्या होत्या.

१२) लीला रॉय :- लीला रॉय ह्या आसाम मधील गोलपाडा मधील आहेत. लीला ह्यांनी पदवीधर शिक्षण पूर्ण केले होते. लीला रॉय ह्या संविधान सभेवर बंगाल प्रांताचे प्रतिनिधीत्व मधून निवडून गेल्या होत्या. त्या राज्यघटना मसुदा समितीत फार काळ रमल्या नाहीत. भारताच्या विभाजनामुळे व्यथित होऊन, त्यांनी निषेधार्थ सदस्यत्वाचा राजीनामा दिला.

१३) मालती चौधरी :- मालती चौधरी ह्या मुळच्या पूर्व बंगालच्या होत्या नंतर त्या ओडिशामध्ये कॉंग्रेस पक्षाचे काम करत होत्या. उत्तर प्रदेशाच्या त्या प्रतिनिधी होत्या. भारतातील बहुतांशी स्त्रिया अंधश्रद्धाळू असल्यामुळे त्यांना सोसावा लागणारा सामाजिक त्रास याविषयी सुधारणा करण्यासंबंधी त्या नेहमी प्रयत्नशील असत.

१४) विजयालक्ष्मी पंडित :- विजयालक्ष्मी ह्या मोतीलाल नेहरूंच्या कन्या व जवाहरलाल नेहरूंच्या भगिनी होत्या. ह्या संविधान सभेत संयुक्त प्रांत प्रतिनिधी म्हणून दाखल झाल्या, पण त्यांचा कार्यकाल काही महिनेच होता. कारण त्यांची रशियातील भारतीय दूत म्हणून नेमणूक झाल्यामुळे त्यांनी राजीनामा दिला. संविधान समितीसमोर केलेल्या एकमेव भाषणात भारताला त्यांनी आंतरराष्ट्रीय पटलावर विश्वासाने उभे राहाणारे महत्त्वपूर्ण राष्ट्र असे संबोधिले. वसाहतवादातून मुक्त होऊ पाहणाऱ्या अनेक देशांतील जनतेसमोर भारतीय संविधान प्रेरणादायी आणि मार्गदर्शक ठरेल असा विश्वास त्यांनी दाखविला.

१५) सरोजिनी नायडू :- सरोजिनी नायडू ह्या हैद्राबादच्या असून भारतीय स्वतंत्र लढ्यातील आघाडीच्या नेत्या होत. सरोजिनी नायडू संविधान सभेवर बिहार प्रांतातून निवडून आल्या होत्या. संविधान सभेत राष्ट्रध्वज समितीच्या त्या अध्यक्षा होत्या. जाती, धर्म, स्त्री, पुरुष या आधारे देशाचे प्रतिनिधित्व करणे चुकीचे आहे, ह्या मताचा आग्रह संविधान सभेत सरोजिनी नायडू यांनी धरला. सरोजिनी नायडू यांनी आपल्या भाषणातून तरुणांचे कल्याण, श्रमप्रतिष्ठा, स्त्रीस्वातंत्र्य व राष्ट्रवाद यांचा पुरस्कार केला. यांच्या अकाली निधनामुळे त्यांचे कार्य अधुरेच राहिले.

संविधान सभेत महिलांचा चर्चेतील सहभाग हा फक्त स्त्री पुरुष समानता किंवा लिंगभेद विषयापुरता मर्यादित नव्हता तर धार्मिक व सांस्कृतिक स्वतंत्र, मागासवर्गीयासाठी आरक्षण, समान नागरी कायदा व न्यायव्यवस्था या विषयांवरील चर्चेवेळी देखील सहभाग नोंदवला आह. संख्येने कमी असले तरी संविधान सभेतील महिलांना संविधान सभेत मांडलेले विचार पाहता संविधान निर्माण करण्याच्या प्रक्रियेत महिलांचा मोलाचा वाटा होता हे मान्य करावेच लागेल.

निलेश खानविलकर
वकील, उच्च न्यायालय

With best compliments from

Aurelia Aroon

Vasai - E

Sharvi's

10th Birthday

Best Wishes from Grandmother

Luzan Peter D'souza

यह कैसा गणतंत्र बना रहे हैं हम?

आंक्सफैम की रिपोर्ट हमारे देश में समता मूलक समाज की स्थापना में आर्थिक आधार पर एक करारा तमाचा है जो यह बताता है कि इस देश की आधी से ज्यादा दौलत नौ रईसों पर कुर्बान है.

क्या उस मनहूस रिपोर्ट को ठीक इसी जनवरी के महीने में आना था जो यह बताती है कि भारत में गैर बराबरी बढ़ रही है. जिस सप्ताह हम २६ जनवरी को अपने संविधान का ६९ वां साल पूरा करते हुए एक महत्त्वपूर्ण पड़ाव याने सत्तवरें साल में प्रवेश करेंगे और इसकी प्रस्तावना में समाहित समता, न्याय, स्वतंत्रता और बंधुता का पाठ पढाएंगे, पर क्या दरअसल यह कह सकेंगे कि इन चारों ही पैमानों पर हमारे देश का हश्र क्या हो रहा है ? बाकी पैमानों पर क्या हो रहा है, यह देश देख ही रहा है, लेकिन आक्सफैम की रिपोर्ट हमारे देश में समता मूलक समाज की स्थापना में आर्थिक आधार पर एक करारा तमाचा है जो यह बताता है कि इस देश की आधी से ज्यादा दौलत नौ रईसों पर कुर्बान है.

ऐसे में हम गणतंत्र का गुणगान जरुर कर सकते हैं, लेकिन २ साल ११ महीने और १८ दिन में १६६ बैठकों के बाद बनी संविधान नाम की किताब की मूल भावना के साथ जो कुछ भी हो रहा है, उसे देश कैसे स्वीकार कर सकता है ? अमीरा-गरीबी की खाई को केवल इस तर्क से तो नहीं स्वीकार किया जा सकता कि यह खाई तो हमेशा से ही रही है, नीति-नियंताओं को यह देखना होगा कि यह खाई लगातार बढ़ती जा रही है. क्या इस संविधान दिवस पर हम यह सोचेंगे ?

यह देश का नहीं दुनिया का संकट है. बीते तीन-चार सालों में जो रिपोर्ट आई हैं. वह लगातार इस बात की ओर इशारा कर रही हैं कि दुनिया की आर्थिक संपदा और केन्द्रीकृत होकर कम से कम हाथों में जाती जा रही है. २०१६ में जिन ५७ लोगों के पास दुनिया की ३ करोड़ ८० अरब के बराबर की दौलत थी वह उसके अगले साल में ४४ लोगों तर आ सिमटी और फिर इस साल यह उससे भी कम होकर अब केवल २६ लोगों के पास में है. भारत में दस प्रतिशत लोगों के पास देश की संपदा का तकरीबन ७७ प्रतिशत हिस्सा. है.

इससे आगे का आंकड़ा यह है कि हिंदुस्तान में ही कुल संपत्ती का आधे से ज्यादा केवल १ प्रतिशत हाथों में है और करीब साठ प्रतिशत लोगों के पास ही महज ४.८ प्रतिशत दौलत है. रुपयों में यह संख्या कोई चालीस करोड़ बैती है. इसके साथ ही एक बात और यह कि भारत में पिछले साल १८ नए धनकुबेर यानी अरबपति पैदा हो गए हैं, अब इन धनकुबेरों की संख्या बढ़तर ११९ गो गई है. वाह, कैसे समतामूलक समाज बनने की ओर बढ़ रहा है हमारा भारत और कैसी विचित्र बात है कि दुनिया दौलत की तरफ दौड़ रही है और दौलत एक व्यक्ति की तिजोरी में समा जाने को लालायित हुई जा रही है, यह तो दौलत का न्याय नहीं है, यह प्रकृति का न्याय भी नही है, यह संविधान की भावना का न्याय भी नहीं है.

हिंदुस्तान में यह अन्याय गहरा है. गरीबी की रेखा लाचारों का कत्ल करती है, कहीं भूख से, बीमारी से, कुपोषण से और हम इतरा सकते हैं कि आर्थिक पैमानों पर हम अपनी जीडीपी बढ़ाकर खूब तरक्की कर रहे हैं. सवाल यह है कि यदि यह तरक्की है और वास्तव में देश धनवान है तो देश की सत्तर फीसदी आबादी को इस कलंकिनी गरीबी रेखा की सूची से कौन बाहर निकालेगा। इसीलिए जब संविधान में न्याय की बात होगी तो वह केवल कानूनी न्याय की नहीं हो सकती, उस न्याय के दायरे को व्यापक रुप से उस संदर्भ में भी देखना होगा जो इस गरीबी के अन्याय को भी नियती का खेल न मानते हुए नितियों की असफलता को मानेगा और उसे दुरुस्त भी करेगा. इसलिए संविधान के इस सत्तरें साल में जो मूल्य स्थापित किए गए थे, यह वक्त उनकी समीक्षा करने का भी है.

दुसरे ओर जब सार्वजनिक हित के कामों पर पैस लगाने की

बात आती है तो कहा जाता है कि सरकारी खजाना खाली है. कॉरपोरेट की कर्जमाफी में शब्दों को बदल कर उसे कर्जमाफी ही नही माना जाता और वही बात किसानों की आती है तो इस देशकी अर्थव्यवस्था की चिंता होने लगती है. यह दोहरा मापदंड क्यों ? व्यक्तिगत रूप से मैं ऐसी किसी भी कर्जमाफी का पक्षधर तब तक नहीं हूं जब तक कि देश ऐसे लोगों को उस लाचारी की अवस्था से निकाल कर बाहर ले आए जहां उस कर्जदार तबसे को सक्षम बना दिया जाए कि वह अपना कर्ज खुद के परिश्रम से पटा दे, पर वह स्थितियां बनें तो.

कर्जमाफी को जब तक चुनावी तंत्र में सत्ता हासिल करने का एक मजबूत हथियार माना जाता रहेगा, तब तक तो यह संभव ही नहीं है, लेकिन किसान ही नहीं, स्वास्थ्य और शिक्षा जैसे जरूरी विषयों पर भी तो सरकार का पूंजी निवेश कई गरीब देशों से भी कम है, और ऐसे में यदि असर जैसी संस्थाओं की रिपोर्ट, राष्ट्रीय परिवार स्वास्थ्य सर्वेक्षण जैसी सरकारी रिपोर्ट भी, सार्वजनिक स्वास्थ्य और शिक्षा की बदहाली की गाथाएं कहती हो तो जरूर ही यह संविधान के सत्तरवें साल में हमें उन पन्नो को फिर पलटना होगा, जिनमें भारत की फटेहाल जनता को यह भरोसा दिलाया गया था कि हम अपने हिंदुस्तान को एक बेहतर राष्ट्र बनाऐंगे. आईये एक बार फिर इन लाइनों को दोहरा लें, जो महज लाइनें नहीं है, यह हमारा देश है.

"हम भारत के लोग, भारत को एक संपूर्ण प्रभुत्व संपन्न, समाजवादी, पंथनिरपेक्ष, लोकतंत्रात्मक गणराज्य बनाने के लिए तथा उसके समस्त नागरिकों को सामाजिक, आर्थिक और राजनीतिक न्याय, विचार, अभिव्यक्ति, विश्वास, धर्म और उपासना की स्वतंत्रता, प्रतिष्ठा और अवसर की समता प्राप्त करने के लिए तथा उन सब में व्यक्ति की गरिमा और राष्ट्र की और एकता अखंडता सुनिश्चित करनेवाली बंधुता बढ़ाने के लिए दृढ संकल्प हो कर अपनी इस संविधान सभा में आज तारीख २६ नवंबर, १९४९ ई. "मिति मार्ग शीर्ष शुल्क सप्तमी, संवत दो हजार छह विक्रमी) को एतद संविधान को अंगीकृत, अधिनियिमत और आत्मार्पित करते है."

राजेश कुमार मालवीय एनएफआई के पूर्व फेलो हैं, और सामाजिक सरोकार के मसलों पर शोधरत हैं....

डिस्कलेमर (अस्वीकरण) : इस आलेख में व्यक्त किए गए विचार लेखक के निजी विचार हैं. इस आलेख में दी गई किसी भी सूचना की सटीकता , संपर्णता, व्यावहारिकता अथवा सच्चाई के प्रति NDTV उत्तरदायी नहीं है. इस आलेख में सभी सूचनाएं ज्यो की त्यों प्रस्तुत की गई हैं. इस आलेख में दी गई कोई भू सूचना अथवा तथ्य अथवा व्यक्त किए गए विचार NDTV के नहीं हैं, तथा NDTV उनके लिए किसी भी प्रकार से उत्तरदायी नहीं है.

-Article From NDTV

With best compliments from

1. Dilip Machado & family, Nandakhal
2. Oscar Daniel & family, Vasai – W
3. Gracie Pereira, Vasai – W
4. Cornelius Pereira, Bandra – W
5. Mr. Steven D'souza, Borivali – W
6. Anita Lopes, Cardinal Gracious Hospital
7. Sr. Rosalie D'cuhna
8. Amol Sweets, Nirmal Naka
9. Bhawesh Patel
10. Mr. Benedict Noronha, Malad – W
11. Patrick D'souza
12. V. Kotian
13. Kaitan Francis Fernandez
14. Geeta W. Fernandes
15. Prakash Patil
16. Kiran Patel
17. Arun Patel
18. Asmita Patil
19. Suresh Dasgaenkar
20. Janita Fernandes
21. Nitin Jadav
22. Rajidul Sayed
23. Florence Service Centre & Garage
24. Kalpatur Gramin Bigar Sheti Sahkari, Bhuigaon

भारतीय स्त्री आणि भारताची राज्यघटना म्हणतात जे आले यांच्यासाठी ते स्वातंत्र्य कुठले?

२६ जानेवारी १९५० ला आपल्या देशाने स्वीकारलेल्या राज्यघटनेने एका नव्या पर्वाला प्रारंभ झाला. राज्यघटनेचा आत्मा समजल्या जाणाऱ्या सरनाम्यात (Preamble) राज्यघटनेच्या तत्त्वज्ञानाचे सारतत्त्व विशद केले आहे. ते शब्द आहेत.

आम्ही भारताचे

प्रत्येक पाठ्यपुस्तकात राज्यघटनेचा हा सरनामा छापला जातो. या सरनाम्यानुसार जो कोणी भारताचा नागरिक आहे त्याला स्वातंत्र्य, समता, न्याय (सामाजिक, आर्थिक व राजकीय) याची कायद्याने हमी दिली आहे. शोषणमुक्त, भेदाभेदमुक्त भारताच्या अभ्युदयाचे उदात्त स्वप्न यात दिसून येते. राज्यघटनेच्या या तत्त्वज्ञानाची पाळेमुळे आपल्या स्वातंत्र्यलढ्यात आहेत. स्वातंत्र्य लढ्यातून केवळ राजकीय स्वातंत्र्यच नव्हे तर सार्वभौम, समाजवादी, धर्मनिरपेक्ष, लोकशाही प्रजासत्ताकाची स्थापना करणारी राज्यघटनाही भारतीयांना मिळाली. स्वतंत्र भारताची राज्यघटना स्वातंत्र्यलढ्यापासून वेगळी करता येत नाही.

राज्यघटनेच्या व्हिजननुसार जो भारत आपणा सर्व नागरीकांना घडवायचा आहे त्याविषयीची क्रांतदर्शी व्हिजन आपल्याला एक घटनात्मक वारसा म्हणून मिळाली आहे. जातपात, धर्म वा पंथ, भाषा वा प्रांत तसेच लिंग, वंश अशा कोणत्याही आधारावर कोणताही भेदभाव नाकारणारा व यापूर्वी या देशात कधीही नसलेली आर्थिक व सामाजिक तसेच आध्यात्मिक विकासाची समान संधीची कायद्याने हमी देणारा, धडपणे हमीपुर्णरित्या कधीही नसलेले मुलभूत अधिकार, समान हक्क देणारा शोषणमुक्त समानता, समरसता, सौख्यपुर्ण राज्यव्यवस्था असणारा देश राज्यघटनेने आपल्याला दिला. आजवर या देशात समानता असा प्रकार जवळपास नव्हताच. ही समानता केवळ राजकीय, आर्थिकच नव्हे तर आध्यात्मिक क्षेत्रातही नव्हती व या विषमतेला संस्थात्मक स्वरुप होते आणि तळागाळात ही शोषण करणारी अमानुष विषमता भिनली होती. स्त्रीया, पददलित, गोरगरीब यांच्या शोषणाची राजरोस सोय झाली होती. देशाला स्वत:ला जणू नव्याने घडवायते होते. हे आव्हान केवळ राजकीय वा आर्थिक नव्हते तर सामाजिकही होते. मानसिकता मुळातूनच बदलण्याचे होते. एकमेकांच्या मुलभूत हक्कांचे रक्षण व संवर्धन करण्यासाठी वचनबद्ध होण्याचे आव्हान यात होते. अगदी कायदे करणाऱ्या आणि त्याची अमंलबजावणी करणाऱ्या तसेच घटनेच्या उदात्त तत्त्वांनुसार समाजजीवन घडविण्याकरीता जनसामान्यांसाठीही होते त्यासाठी स्वातंत्र्य म्हणजे नक्की काय, हे समजून

घ्यावे लागणार होते कारण परकीय ब्रिटीशांना हाकलून राजकीय स्वातंत्र्य मिळविल्यानंतर नव्या समाजाच्या निर्मितीसाठी करायचा सगळा संघर्ष हा आपल्याच लोकांशी करावयाचा होता. केवळ देशाच्या सीमांचेच नव्हे तर राज्यघटनेच्या मुलभूत तत्त्वांचे रक्षण करण्याचेही आव्हान होते. केवळ कायद्याचे नव्हे तर राज्यघटनेचे राज्य आवश्यक होते. समाज जीवनात भिनलेली पारंपारिक, सामाजिक उत्तरंडीच्या व्यवस्थेचा त्याग करायचा होता.

यात महत्त्वाचे सामाजिक, राजकीय, आर्थिकच नव्हे तर आध्यात्मिक स्वरुपाचे असे एक मुलभूत आव्हान होते ते म्हणजे स्त्रियांच्या खऱ्याखुऱ्या स्वातंत्र्याचे, समानतेचे, मुलभूत हक्कांचे. आजवर अनंत प्रकारे केवळ शारीरिक, मानसिक, आर्थिक, सामाजिक, आध्यात्मिक शोषण केल्या गेलेल्याचं नव्हे तर माणूस म्हणून जगण्याचा अधिकारही नसलेल्या स्त्रियांना खरेखुरे स्वातंत्र्य देण्याचे आव्हान भारतीय समाजाला यात मिळाले होते. प्रजासत्ताकाची सत्तरी झाली असताना आजचे स्त्रीयांविषयीचे खरेखुरे चित्र काय आहे? "भारतीय स्त्री आणि स्वतंत्र लोकशाही प्रजासत्ताक भारताची राज्यघटना" हा चिंतनाचा तसेच चिंतेचा विषय आहे असे म्हणावे लागते.

भारतीय राज्यघटनेने महिलांना दिलेल्या घटनादत्त, कायद्याने अमंलबजावणी करण्यासाठी राज्यव्यवस्था बांधील आहे असे ठळक अधिकार (घटनात्मक तसेच कायद्याने निश्चित) पुढीलप्रमाणे सांगता येतील.

१. कलम १५ (१) नुसार राज्यव्यवस्था कोणाही नागरिकाच्या बाबतीत कोणत्याही स्वरुपाचा लिंगभेद करणार नाही.

२. कलम १५ (३) राज्य सरकारांना महिलांसाठी अनुकूल असणारे सकारात्मक भेद करून उपाययोजना करता येतील.

३. कलम १६ (२) कोणत्याही सरकारी नोकरीत लिंगाच्या आधारे भेदभाव करता येणार नाही.

४. कलम २३ (१) महिला वेठबिगारी व बळजबरीने त्यांची वाहतूक करणे हा गुन्हा आहे.

५. कलम ३९ (अ) नुसार राज्यव्यवस्था स्त्री व पुरुषांना जगण्यासाठी कामकाज करण्याचा एकसमान हक्क असेल.

६. कलम ३९ (ड) स्त्री व पुरुषांना समान कामासाठी समान वेतन दिले जाईल.

७. कलम ३९ (इ) महिला कामगारांच्या आरोग्याला इजा होऊ नये याची तसेच आर्थिक विवंचनेमुळे महिलांना न् झेपणारे काम करावे लागू नये याची राज्यातर्फे खबरदारी घेतली जाईल.

८. कलम ४२ - महिलांसाठी कामाच्या जागी किमान सुविधा व गरोदारपणाच्या काळात व प्रसुतीकाळात आवश्यक त्या सुविधांसाठी सरकार तरतूद करील.

९. कलम ५० अ (इ) स्त्रीयांच्या प्रतिष्ठेला हानीकारक ठरेल असे काहीही न करणे हे प्रत्येक नागरिकाचे कर्तव्य आहे.

१०. कलम २४३ ड (३) प्रत्येक पंचायतीत थेट निवडणुकीत एक तृतियांश जागा या महिलांसाठी राखीव असतील.

११. कलम २४३ ड(४) पंचायत कार्यालयांतील एकूण पदांपैकी एक तृतियांश पदे महिलांसाठी आरक्षित असतील.

१२. कलम २४३ ट (४) महानगरपालिकांमध्ये अध्यक्षपदांमध्ये अध्यक्षपदांमध्ये राज्य सरकारे कायद्यानुसार महिलासाठी पदे आरक्षित करील.

स्त्रीयांना कायद्याने असलेले अधिकार :

१. महिलांना घरगुती हिंसेपासून (शारीरिक लैंगिक, भावनिक व शाब्दीक हिंसा) रक्षणाचा कायदा (२००५)
२. लैंगिक शोषण व व्यवसायासाठी केल्या जाणाऱ्या अनैतिक वाहतूक प्रतिबंध कायदा (१९५६)
३. महिलांचे अश्लील स्वरुपात सादरीकरण प्रतिबंधन कायदा १९८६
४. सती प्रतिबंधन कायदा (१९८७)
५. हुंदा प्रतिबंधन कायदा (१९८७)
६. प्रसुतीकालीन लाभांविषयी कायदा (१९६१)
७. वैद्यकीय कारणांमुळे गर्भपात कायदा (१९७१))
८. लिंग ओळख (गर्भधारणापूर्व व गरोदर असताना भ्रूणलिंग तपासण्याविरुद्ध) प्रतिबंधन कायदा (१९९४)
९. एकसमान वेतन कायदा (१९७६)
१०. मुस्लिम विवाह विघटन कायदा (१९३९)
११. मुस्लिम घटस्फोटीत महिला रक्षण कायदा (१९८६)
१२. कुटुंब न्यायालय कायदा (१९८४)
१३. भारतीय दंड संविधान(१८६०) हुंदा, बलात्कार, अपहरण, क्रूरता व इतर गुन्हा याविषयी)
१४. गुन्हा अन्वेषण प्रक्रिया कायदा (१९७३)
१५. भारतीय ख्रिश्चन विवाह कायदा (१९७२)
१६. कायद्याविषयी सेवा प्राधिकरण कायदा (१९८७) महिलांना विनामुल्य कायदेविषयी सल्ला सेवा देणे.
१७. हिंदु विवाह कायदा (१९५५)
१८. हिंदु उत्तराधिकार कायदा (१९५६)
१९. किमान वेतन कायदा (१९४८) स्त्रीपुरुषांना किमान वेतन देणे.
२०. खाण कायदा (१९५२) व कारखाना कायदा (१९४८) कामगारांच्या वेळा व कामकाजाच्या ठिकाणी सुरक्षिततेविषयी कायदा

२१. पुढील अन्य काही कायदे महिलांच्या हक्काची कायद्याने हमी देतात :

१. राज्य कामगार विमा कायदा (१९४८)
२. लागवड मजूर कायदा (१९५९)
३. वेठबिगारी निर्मलन कायदा (१९७६)
४. वकिली करणाऱ्या महिलांविषयी कायदा (१९७६)
५. भारतीय उत्तराधिकारी कायदा (१९२५)
६. भारतीय घटस्फोट कायदा (१८६९)
७. पारसी विवाह व घटस्फोट कायदा (१९३६)
८. विशेष विवाह कायदा (१९५४)
९. विदेशी विवाह कायदा (१९६९)
१०. भारतीय पुरावा कायदा (१८७२)
११. हिंदु दत्तक व देखभाल कायदा (१९५६)
१२. हिंदु अल्पवयीन मुलांच्या पालकत्त्वाचा कायदा (१९५६)
१३. हिंदु महिलांच्या मालमत्ता हक्काविषयक कायदा (१९७३)
१४. राष्ट्रीय महिला आयोग कायदा (१९९०
१५. कामकाजाच्या ठिकाणी महिलांची छळवणूक कायदा (२०१३)

आता या प्रत्येक अधिकाराबाबतची सद्यस्थिती व देशाची कमागिरी कशी आहे याचा थोडक्यात वेध घेऊ या.

महिलांच्या सामाजिक, आर्थिक व राजकीय स्थितीत शहरी तसेच ग्रामीण भागात बऱ्यापैकी फरक पडला असला तरीही आजही स्त्रियांची अवस्था शोचनीय अशीच आहे. त्यांचे एकूण स्वरुप "शोषित" असेच आहे. याला अर्थात पुरुषी मानसीकता कारणीभूत आहे. कायद्याने समानता दिली तरीही मानसिकतेत बदल झाल्याखेरीज प्रत्यक्षात समानता येत नाही हा पदोपदी येणारा अनुभव आहे. स्त्री खचीतच सुरक्षित नाही. 'सातच्या आत घरात' हे फारसे बदलले नाही. पाशवी पुरुषीपणाच्या भयाखाली घराच्या अंगणापासून, शाळा कॉलेज पासून ते कामकाजाच्या ठिकाणी, प्रवासात कोठेही अगदी पोलीस स्टेशनात सुद्धा स्त्री सतत धास्तावलेली असते. स्वामी विवेकानंदांनी स्पष्ट म्हटल्याप्रमाणे कोणत्याही देशाचे, संस्कृतीचे मोठेपण हे तो देश व ती संस्कृती स्त्रियांना कशी वागणूक देत त्यावरून प्रत्ययाला येते, स्त्रियांची दडपणूक करणारा समाज कधीही खऱ्या अर्थाने विकसीत होऊ शकत नाही. आर्थिक व तांत्रिक दृष्ट्या प्रगत असलेल्या जपानमध्ये स्त्रीयाच्या बाबतीत उघडपणे भेदाभेद केली जाते. केवळ सिव्हीलायझेशनचे (आपण वापरीत असलेल्या संसाधनाचे) आधुनिकीकरण होऊन भागत नाही, कल्चरचेही (विचारसरणी, जिवनमूल्ये, नितीसंकेत एकूण आपण कसे आहोत याचे) आधुनिकीकरण व्हायला हवे. स्त्रियांची एकूण दशा आणि दिशा पाहिली की स्थिती फारशी समाधानकारक दिसून येत नाही. अर्थात स्त्रिया त्यांच्या अंगीभूत विजिगिषु वृत्तीने संघर्ष करीत स्वत:चे स्थान निर्माण करीत आहेत. नैतिकतेच्या पुरुषी नितीसंकेतांना झुगारुन "माय लाइफ, माय रुल्स" असे जीवन जगण्याची धमक दाखवीत अनेक क्षेत्रात पुरुषांना मागे टाकीत पुढे जात आहेत, हे चित्र आशादायी आहे. शिक्षणाने सक्षम होणाऱ्या असंख्य स्त्रियांच्या आत्मोन्नत्तीसाठीचा संघर्ष प्रेरणादायी तसेच क्लेशदायीही आहे. स्त्रियांच्या अभ्युदयातून समाज ढवळून निघणे स्वाभाविक आहे. कोणताही बदल सहजासहजी व वेदनारहित नसतो. भारतीय राज्यघटनेला एका नव्या समाजाची जडणघडण करायची आहे. राज्यघटनेने जगण्याचे एक नवे तत्त्वज्ञानच दिले आहे. अर्थात हे मोठेच आव्हान आहे.

भारतीय स्त्रियांचा विचार करताना विशिष्ट धर्मातील वा जातीतील वा प्रांतातील वा श्रीमंत व गरीब असा स्त्रियांचा वेगवेगळा विचार करता येत नाही कारण स्त्रीत्त्वाच्या शोषणात भेदाभेद कशी करता येणार ? एका स्त्रीवर अत्याचार अन्याय झाल्यास तो विशिष्ट धर्म, जात वा प्रांतातील घटना समजून दृष्टीआड करता येत नाही. घटनेचे शिल्पकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी त्यांच्या बांधवांना दिलेला "शिका", संघटित व्हा आणि संघर्ष करा" हा संदेश खरेतर देशातील समस्त स्त्रियांसाठीही तितकाच प्रकर्षाने लागू पडतो.

भारतीय राज्यघटना ही स्वयंभु व स्वयंसिद्ध असलेल्या मानवी जीवनाच्या प्रतिष्ठेच्या रक्षणाप्रती (डिग्नीटी ऑफ ह्युमन लाइफ) समर्पित आहे. माणूस म्हणून जगणे म्हणजे मानवी जीवनाच्या या प्रतिष्ठेसह जगणे आणि ही मानवी जीवनाची प्रतिष्ठा अभेद्य असून कोणत्याही आधारावर ना नाकारता येईल, ना वगळता येईल, ना कमी अधिक स्तराची समजली जाईल. प्रजासत्ताक लोकशाही भारत हा 'कल्याणकारी देश (वेल्फेअर स्टेट) असण्याची पाळेमुळे यात आहेत. नागरिकांच्या जीवनाच्या प्रतिष्ठेचे रक्षण व संवर्धन करण्याची जबाबदारी राज्यघटनेने सरकारवर सोपविली आहे. कोणत्याही घटनादुरुस्तीद्वारे संसद राज्यघटनेची जी चौकट (बेसीक स्ट्रक्चर) बदलू शकत नाही त्या चौकटीची पाळेमुळे यात आहेत जी स्वांतत्र लढ्यातून रुजली आहेत. या अर्थाने स्वातंत्र्यलढा सुरुच आहे. राज्यघटनेला अभिप्रेत असलेले स्वतंत्र, प्रतिष्ठापूर्ण शोषणमुक्त जीवन स्त्रियांना देण्याचा लढा अखंडपणे सुरूच राहाणार आहे. अनेक अंधश्रद्धांना बळी पडून शोषित होणारी स्त्री पाहिली की "स्त्रीपुरुष विषमतेच्या अंधश्रद्धेपासून भारतातील समाज कधी मुक्त होईल, 'स्त्री एक मालकीची भोगवस्तू' या मानसिकतेचा अंत कधी होईल याची वाट पाहावी लागेल. नाहीतरी भारतीय इतिहास हा अनेक अर्थाने स्त्रियांच्या अश्रूचा, आक्रोशाचा, शोषणाचा, दबल्या व दडपलेल्या हुंदक्यांचाही इतिहास आहेत.

स्त्रियांवरील दारूण अत्याचाराच्या बातम्या न चुकता देशभरातून अखंड येत असताना, कायदेमंडळातच नव्हे तर न्यायासनावर बसलेल्यांकडूनही होणाऱ्या भयकारी अत्याचाराच्या व अन्यायाच्या वास्तवात "म्हणतात जे आले यांच्यासाठी ते स्वातंत्र्य कुठले ? हा वेदनादायी आक्रोश दुर्दैवाने खरा ठरतो.

प्रकाश आल्मेडा
करिअर कौन्सिलर

साधना
सहकारी पतपेढी मर्यादित

मुख्य कार्यालय :
'साधना भवन' आक्टण, सांडोर,
वसई - 401 201.
दूरध्वनी : 0250 - 2323222, 2310902
Email : gm@sspmonline.com

- आक्टण शाखा 2310776 / 8080940386
- होळी शाखा 2323229/ 8080940387
- गणनाका शाखा 2323224/ 8080940388
- भाबोळा शाखा 8080940390
- सातिवली शाखा 8080940391
- रमेदी शाखा 8080940389

दि. 31.12.2018 अखेर सांपत्तीक स्थिती

ठेवी 190.60 कोटी

खेळते भांडवल 223.60 कोटी

स्वनिधी 29.68 कोटी

ढोबळ नफा 2.92 कोटी

गुंतवणूक 157.35 कोटी

कर्जे 62.76 कोटी

साधना सहकारी पतपेढी मर्यादित ★ स्थापना-१९९० ★

कमी व्याजदरात कर्ज उपलब्ध

सहज, सुलभ गृह कर्ज

तात्काळ वाहन कर्ज

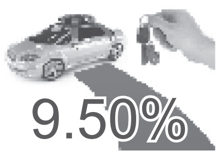

जलद सोने तारण कर्ज

वैयक्तिक तारण कर्ज

मशिनरी, शॉप, गाळे, इ. कर्ज

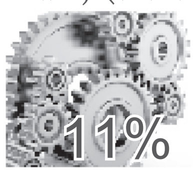

वैयक्तिक पतकर्ज

मुदत ठेवीवर त्रैमासिक किंवा मासिक बचत खाती (18 महिने) - सामान्यासांठी 8% व ज्येष्ठ नागरिकांसाठी 8.25%

श्री. अशोक कोलासो — अध्यक्ष

श्री. लेस्ली डिसिल्वा — उपाध्यक्ष

श्री. आर्थर कुटीनो — महाव्यवस्थापक

संचालक मंडळ

श्री. आल्बर्ट अथाईड, श्री. विन्सेंट आल्मेडा, सौ. इस्परांस डायस, श्री. नील कुटीनो, श्री. समीर पाटील, सौ. सिल्व्ही परेरा, श्री. नॅप डिसोजा, श्री. फ्रान्सिस मिस्कीटा, श्री. मदन पाटील, श्री. जोजेफ मच्याडो, श्री. राजेश सजन, श्री. संजय डाबरे, श्री. थॉमस परेरा

संस्थेच्या आक्टण शाखेत लॉकर सुविधा उपलब्ध आहे.

Electoral System: PR and Women Representation in Politics in India & across the Globe

Introduction

Democracy is a system of government in which people choose their rulers by voting for them in elections (COBUILD Advanced English Dictionary).This system is promoted and practiced only and only to experience fair practices by one & all in a nation to protest any kind of violation to protect human rights of all. These kind of fair practices will take the nation in the top rank of developed countries.

We, the Indians as a democratic country citizens, are proud to read, write & talk about democracy as a system in our school, academic learnings and on political agenda. Do we really know the functioning of election systems, voting processes and about political representatives govern the state? If we think, we are aware of the processes, then we would have witnessed fair election practices. These fair practices are instrumental to protect from human rights violation around us such as caste atrocities, religious fundamentalism, gender disparity, domestic violence, marginalization of minority. To avoid human rights violation there are possibilities to introduce fair election practices for peaceful society. One of the prerequisites to experience just & fair practices is to have fair knowledge on election processes and voting practices to choose right & eligible representative. Hence, all eligible citizens of the country should be well aware about the election system and other alternative practices.

Election System Practiced in India

India has passed through seven decades of democracy and since then many elections to the Parliament and to State Assemblies have taken place. Though India is one of the greatest democracies in the world, electoral system is one of its drawbacks. One of the strong pillars of any praxis of democracy is its electoral system. For any democracy to be true to the core it has to expand its ambience to provide ample space and representation to its citizens. When voters are not represented either in the Parliament or in the State Assemblies it is possible that the praxis of democracy becomes a mockery of citizens and voters. The praxis of Indian democracy has left gaping holes in terms of representation. This is mainly because of the electoral system in vogue, which has been borrowed from a colonial legacy.

It is common knowledge that in Indian democracy the governing order gets elected with a woeful minority of votes. It is evident that the Indian electoral system is incongruent with the type of visibility that Indian democracy has gained. This has to be rectified to make democracy more relevant to the life of citizens and of voters.

India follows a Majoritarian Electoral System (MES)

India follows a Majoritarian Electoral System (MES), which is also known as the First Past the Post (FPTP). This system leaves a vast majority of voters unrepresented both in the Parliament and in the State Assemblies. The ruling party is determined by a simple majority, which at times have been determined by a small percentage of votes (as the present ruling party, BJP was elected with only 31% of votes polled). This means that there is legitimacy in Indian democracy for 69% of voters to be left unrepresented. This can be interpreted as a gross violation of the very ethos of democracy.

Insights on Proportionate Electoral System as Alternate: (PES) 476?

In contrast to this, many countries in the contemporary world have adapted the Proportionate Electoral System (PES), which gives representation to all voters in the Parliament and in

State Assembly. Proportional representation (PR) is an electoral system that tries to create a representative body that better reflects all of the citizens' interests in an electorate or voting district. In an election, political parties that earn votes win a number of seats in the representative body that are directly proportional to the number of votes they received in the election. For example, if a party earned 40% of the vote in an election, they would receive 40% of the seats in the House of Representatives. Proportional representation characterizes electoral systems in which divisions in an electorate are reflected proportionately in the elected body. If n% of the electorate support a particular political party, then roughly n% of seats will be won by that party.

In order to explore the possibilities of ushering in the most appropriate electoral system for India, the Campaign for Electoral Reforms in India (CERI) was launched in October 2008 after having seriously considered the non-representative and non-inclusive nature of FPTP. It was felt that it is an important issue to be addressed and debated nationwide with various stakeholders of the country. Over 10 years CERI has made substantial progress in creating awareness of the advantages of PES amongst the citizen all over the country. CERI's activities are spread over 22 states in India.

Gender proportion in Politics

The gender related issues that has been disturbing India and the entire globe. India specifically, the country, which is highly populace, with the largest democracy in the world is witnessed with ruthless gender disparity. In this context, the global statistics shows that out of 144 countries, India stands 108 in Gender Gap Report as per ILO report. This is the fact proved with its magnitude which is on an average gender ratio in India is very poor that is 943 female for 1000 male. Question is where the missing women are and why & how they are missing? What are the systems responsible for this evil truth of missing?

Miserable truth in India is that many women missing across all due to social constructs such as class, caste, regions, and religions norms. Journey of missing starts from the womb & travels up to tomb. Women miss on several reasons at different destinations. In fact this starts before or from their birth that is with female infanticide, feticide, dowry death, devdasi practice, ` trafficking, and prostitution, beggary to widowhood. It's overall due to the discriminative and unwelcoming socialization of girl child which is instrumental to strengthen dominant patriarchy.

Minimal or Limited number of women in Politics: Why

This universal practices of patriarchy is responsible to have limited or minimal representation of women in politics. In fact, politics is the strongest system which is responsible either to protect (if functions well) or to violate (if dysfunctions) human rights. Ethically, violation of human rights in democracy should not be tolerated easily. In order to develop this value frame Elections through Proportionate Representation (PR) is the best mechanism to promote equal representation in their (caste, class, religion and gender) population proportion. PR campaign has been initiated by CERI in 2008. After a decade, now the CERI campaign expects larger level of awareness among all for making this as a practice system to strengthen democracy to ensure equal number of women in Indian politics.

With regards to the women representation in Indian politics some information which is very depressing is presented as below;

Out of 4896 MP-MLA only 418 are women that is just 9% representation

MP Loksabha out of 549 women are only 59 that is 11% representation

Rajya Sabha out of 233 male women are only 23 that 10% representation

Through Pancchayat Raj: Women leadership in Grassroot politics

At grass root level through Panchayat Raj Act (1993-94) women have very good opportunity to come in lime light through local self-government. This process enables them at least to have their image, to understand meaning of designations such as Nagarsevica at corporation level in urban governance and as Sarpanch at Grapanchaya level in rural government which is instrumental to enhance women leadership.

Vertical Mobility of Women in Politics

When it comes to know the level of leadership & vertical mobility of women in politics it makes you to think more seriously. In long history of Indian politics (69 years), it's shown that till date, only 16 women leaders in all 33 states got

opportunity to become Chief Minister. Such disproportionate history which ignores women leadership has to be challenged by exploring other ways such as Proportionate Representation which is practiced in various parts in the world.

Women in Politics through PR: Global facts

Global level information in the context of women representation in politics which is encouraging and noteworthy. At globe, in all 87 countries out of 193, almost 25 top-most countries have more than 36% representation of women in politics. Of that 17 countries are with Proportionate Representation. These countries are across all Asian, European and even African continents. This shows good correlation of women representation with PR practice. Whereas in India where Majoritarian Representation (first- past the post) in election method is practiced and we have merely not even 11% women representation in politics.

Genuinely if Indians wish to be one of the developed countries to strengthen its human development Index (HDI) then PR electrol system is must for healthy democracy. However it needs passion & interest to understand what mean by elections, need to examine electrol systems and study more on the drawbacks of present system. Study on PR system to bring positive functioning of democracy should be welcomed.

That the topic which she has to cover is quiet specific but vast however is significant in this conference. It is significant because, its high time for all of us to know that many countries (89 out of 193) in the world has been practicing Proportionate Representation (PR) election at globe. As women are universal voters it is essential to know percentage of their share in politics at different level.

India follows a Majoritarian Electoral System (MES), which is also known as the First Past The Post (FPTP). This system leaves a vast majority of voters unrepresented both in the Parliament and in the State Assemblies. The ruling party is determined by a simple majority, which at times have been determined by a small percentage of votes (as the present ruling party, BJP was elected in 2014 with only 31% of votes polled whereas NDA received 38.5% vote share). This means that there is legitimacy in Indian democracy for 61.50% of voters to be left unrepresented in Parliament / Governance). This can be interpreted as a gross violation of the very ethos of democracy. In contrast to this, many countries in the contemporary world have adapted the Proportionate Electoral System (PES), which gives representation to all voters in the Parliament and in State Assembly.

Dr. Prabha Tirmare,
Asst. Proafessor, CSWNN, Mumbai

कंप्यानियन्स को-ऑप. क्रेडिट सोसायटी लि., चुळणे

मुख्यालय : यंग मेन्स असो. बिल्डींग, चुळणे फोन नं. 2383840

हार्दिक शुभेच्छा

150 कोटी ठेवींच्या उद्दिष्ठाकडे वाटचाल, विक्रमी नफा, भक्कम स्वनिधी व कमीत कमी थकबाकी ह्या
वैशिष्ट्यासह कार्यरत असलेली वसईतील एकमेव पतसंस्था.

सेवामयी शाखा

चुळणे शाखा
यंग मेन्स असो. बि.
चुळणे गांव
फोन नं - 2383022

मा. गो. मा. शाखा
सिद्धार्थ अर्पाट.
मा.गो.मा. दिवाणमान
फोन नं. 2382583

सेंट अगस्तीन नगर शाखा
किंग ॲथनी बिल्डींग,
विरा पेट्रो पंपासमोर, स्टेला
फोन नं. 2382253

संचालक मंडळ सदस्य व कर्मचारी वर्ग
कंप्यानियन्स को-ऑप. क्रेडिट सोसा. लि.

माणिकपूर अर्बन को-ऑप. क्रेडिट सोसायटी लि.

मुख्य कार्यालय : माणिकपूर, वसई रोड (प.), ता. वसई, जि. पालघर

E-mail : mucs.world@gmail.com

संस्थापक : रेव्ह, फा. रेमन न्युबिओला. **स्थापना** : ३० नोव्हेंबर १९५९ **रजि. नं.** २५८६०

दि. ३१ जानेवारी २०१९ अखेरील सांपत्तीक स्थिती

★ एकूण ठेवी रू. ३६०.६१ कोटी

★ एकूण कर्ज रू. १९१.५४ कोटी

रू. ५५२ कोटीपेक्षा अधिक मिश्र व्यवसाय

सतत ऑडिट वर्ग 'अ'

उज्वल भविष्यासाठी विविध ठेव योजना

माफक दरात कर्ज उपलब्ध

दहा शाखांद्वारे आपल्या सेवेत सदैव तत्पर

श्री. मॅकलस जॉन घोन्सालवीस
अध्यक्ष

श्री. दिनेश गजानन पाटील
उपाध्यक्ष

संचालक सदस्य

श्री. डॉमणिक मायकल लोपीस
श्री. फ्रान्सिस मनवेल लोपीस
श्री. विवेकानंद बाळकृष्ण पाटील
श्री. क्रांती हरिश्चंद्र मानकर
श्री. अवधूत गोपाळ वर्तक
श्री. अन्सेला रेमन लोपीस
श्री. हेमंत हरिभाऊ राऊत
श्री. निकोलस मायकल लोपीस
श्री. मायकल फ्रान्सिस घोन्सालवीस
श्री. मायकल सायमन कोरिया
श्री. जयप्रकाश मनोहर पाटील
सौ. हेलन ऑस्टीन डिमेलो
श्री. शशिकांत गंगाधर बागूल

श्री. ख्रिस्तोफर ॲन्थोनी घोन्सालविस (स्वीकृत)

श्री. हितेश नंदकुमार वर्तक (स्वीकृत)

गुलामगिरीची नव्याने वाटचाल!...

संविधानाची एक मूलभूत चौकट आहे आणि तिला छेदून कोणालाही त्यात बदल वा सुधारणा करता येणार नाहीत, हे वेळोवेळी स्पष्ट झाले आहेच. ही मूलभूत चौकट आहे न्यायाची, स्वातंत्र्याची, समानतेची आणि बंधुत्वाची. तिला आधार आहे 'सुर्वेपिसुखीनः सन्तु' या सद्विचाराचा. संविधानाद्वारे आपणच आपल्याला ही ग्वाही दिलेली आहे.

मनुस्मृती काही हजार वर्षापूर्वी समाजातील वेगवेगळ्या घटकांनीक सेवा बाबतीतील कायद्याचे पुस्तक आहे. त्यात परस्पर विरोधी काही कायदे आहेत आणि मुख्य म्हणजे चातुर्वण्याचा पुरस्कार आहे त्यात उतरंड आहे ब्राम्हण, क्षत्रीय, वैश्य हे तीन वर्ग द्विज तर क्षुद्रहा शेवटचा वर्ण. ह्यामध्ये क्षुद्र, ढोर, पशु, नारी ह्यांना कुठल्याही प्रकारे संपत्ती धारण करण्याचा अधिकार नाही. महिलांना अबला समजले जाते ते ह्याच कारणामुळे त्यांना संपत्ती धारण करण्याचा अधिकार नाही तसेच त्यांना स्वतंत्रपणे जगण्याचा अधिकार नाही. बालपणी पिता, तरुणपणी पती आणि म्हातारपणी पुत्राने तिचे रक्षण करावे आणि महिलांनी पतिची सेवा करावी, संतातीचे पालनपोषण करावे, पतीच्या घरातील सर्व अबालवृद्ध आणि पाहुण्याची सेवा करावी. हे स्त्रीचे कर्तव्य आहे. पुरुष जेव्हा लग्न करतो तेव्हा तो पूर्णत्वास पोचतो. कारण त्यानंतरच त्याला अपत्य होणे शक्य असून त्याला पुत्र होणे हे अतिशय आवश्यक आहे कारण सजातीय पत्नी पासून जन्माला आलेला पुत्र हा मागील पिढ्या, आताच्या पिढ्यांना मोक्ष प्राप्त करण्यास कारणीभूत आहे, म्हणजे स्त्रीचे स्थान काय तर 'क्षेत्र' म्हणजे पुरुषाला संतती देण्याचे आणि तेही पुरुष संतती देण्याचे साधन.

भारतातील स्त्री मुक्त आहे का, याचा विचार केल्यास मोठे समिश्र चित्र समोर उभे राहते. म्हटले तर भारतातल्या स्त्रिया मुक्त आहेत. परंतु भारतीयांनी स्त्रीमुक्तीचा विचार मनापासून आपलासा केलेला नाही. भारतातल्या ४८ टक्के महिला स्वतंत्र आहेत आणि १० ते १२ टक्के महिलानां काम करून कुटुंबाच्या अर्थार्जनाला मदत करत आहेत. याचा अर्थ या महिला स्वतंत्र झाल्या आहेत असा होत नाही. भारतीयांनी हा बदल नाईलाज म्हणून स्वीकारलेला आहे. हाच नव्हे तर अन्य कोणताही बदल भारतीय लोक नाईलाज झाल्याशिवाय स्वीकारत नाहीत. भारतीयांनी अस्पृश्यता बरीच संपवली आहे. परंतु विचार करून समाजिक दृष्ट्या संपवलेली नाही. तर नाईलाज झाल्यामुळे संपवली आहे. जातीच्या आधारावर होणारा भेदभाव आणि विषमता

या गोष्टी भारतीयांच्या मनातून गेलेल्या नाहीत. तीच गोष्ट महिलांनाही लागू आहे. महिलांना स्वातंत्र दिले आहे पण ते स्त्री स्वातंत्र्याचा भाग म्हणून दिले नाही तर दोघांच्या कमाईशिवाय घर चालत नाही म्हणून नाईलाजाने दिलेले आहे.

महिला केवळ शिकल्या म्हणून स्वातंत्र्य होणार आहेत का, हा प्रश्न आहे. किंबहुना आपल्याला असे दिसते की शिकलेल्या महिलासुद्धा महिलांना समान अधिकार असले पाहिजेत असा आग्रह धरत नाहीत. स्त्री स्वातंत्र्याचा आणि स्त्री-पुरुष समानतेचा विचार मुळात महिलांनीच नीट स्वीकारलेला नाही, त्यामुळे एक विसंगत चित्र दिसते. समाजातल्या न शिकलेल्या किंवा अल्पशिक्षित महिला बाहेर काहीतरी काम करून कुटुंबांना आर्थिक आधार देतात, पण शिकलेल्या महिला मात्र गृहिणी म्हणून काम करणे पसंत करतात, म्हणजे बाई शिकली म्हणून स्त्री स्वातंत्र्य येणार नाही.

मुलगा शिकतो आणि त्याचे शिक्षण पूर्ण होते तेव्हा त्याने आता कुटुंबासाठी पैसे कमवले पाहिजेत असा विचार केला जातो. हा विचार मुलाच्या बाबतीत जितक्या स्वाभाविकपणे केला जातो तितक्याच स्वाभाविकपणे मुलगी शिकली की तिने कुटुंबाला आर्थिक आधार दिला पाहिजे असा विचार होण्याची गरज आहे. परंतु मुलाचे कमावणे हे साहजिक मानले जाते आणि मुलीची त्यापेक्षा चांगली कमाई करण्याची क्षमता असूनसुद्धा मुलींनी नोकरी करणे ही गोष्ट अपवादात्मक मानली जाते. हे चित्र बदलण्याची गरज आहे.

आजच्या काळातील भारतीय स्त्रियांचा विचार केल्यास आपणाला खूपच आशादायी चित्र दिसते. भारतातील सर्वोच्च पदे जसे की पंतप्रधान, राष्ट्रपती भुषवण्याची संधी भारतीय महिलांना मिळाली आहे. भारतीय महिला आज कुठल्याही क्षेत्रात मागे नाहीत. हे सर्व जे छानछान चित्र आहे हे भारतीय समाजातील खूप छोट्या वर्गाला मिळाले आहे. प्रत्येक क्षेत्रात आपण नावे घ्यायला सुरुवात केली की ही यादी हाताच्या बोटावर मोजण्याएवढी नावे घेतली की संपते. हे कर्तृत्व गाजवणाऱ्या क्षेत्रात घडते आहे.

भारताला ७० वर्षे गुलामगिरी आणि त्या छळापासून मुक्तता मिळाली आहे. त्या दशकात जन्मलेल्या बहुसंख्य लोक या पुढे उपस्थित नाहीत. परिस्थिती बदलली आहे, आमच्या विचारसरणीची व्याप्ती बदलली आहे आणि आमच्या प्रतिसादात बदल झाला आहे. सद्याच्या दृष्टीकोनातून मला स्वातंत्र दिसत आहे. स्वातंत्र्याच्या नावावर एक वर्ग/ असंतोषाने संपूर्ण प्रणाली नष्ट केली आहे.

मी असे म्हणू शकते की, आम्ही पुन्हा गुलामीच्या नव्या युगात प्रवेश करत आहोत. स्पष्टपणे, ज्या देशात देवीचे महत्त्व स्त्रिांना दिले जाते त्या ठिकाणी ते वेगवेगळ्या रुपात पूजा करतात आणि त्याच देशात आज समान स्थिती मिळविणे अवघड आहे. स्वत:चे महत्त्व कमी करण्याचा प्रश्न नाही का? या व्यक्तीने कोणत्या प्रकारच्या स्वातंत्र्याचा मुख्य विरोध केला असेल? एक मोठा वर्ग अजूनही शोषण करतो, परंतु मर्यादित संधीमध्ये सुरक्षित नाही का? स्वातंत्र्याच्या नावाखाली, किती स्त्रियांचे अजूनही शोषण होतात. जेव्हा स्वातंत्र्य मुक्तीकडे जायला लागते तेव्हा त्याचे परिणाम केवळ कोणाच्या गुलामगिरीवरच राहतात, हे सर्वव्यापी सत्य आहे. याव्यतिरिक्त, जर एखाद्या स्त्रीला आवश्यक नसले तरी ही कुटुंबाकडून काम करण्याचे स्वातंत्र मिळते, तर ती तिच्या घरात दोन किंवा चार महिलांना कामकरी/ नोकरानी स्त्री म्हणून ठेवून स्वत:लाच गुलाम करत नाही ना? स्वातंत्र्य साध्य करता येईल का? कुठेतरी किंवा दुसऱ्या कोणास गुलामगिरी करणे भाग पाडले जाईल. येथे तर्क केला जाऊ शकतो की त्यांना पैशांची गरज आहे. आम्ही फक्त पेड करत आहोत, परंतु ते समान स्वातंत्र्य प्रकार बनू शकते?

कांचन

विद्यार्थीनी, निर्मला निकेतन कॉलेज

संविधानातून स्वातंत्र्य

संविधानातून समानतेचा
जागर मांडितो
आम्ही स्त्रिया

असमानतेच्या ध्रुवावरती
स्वातंत्र्याच्या गोष्टी करीतो
आम्ही स्त्रिया

मानव म्हणूनी जगण्यासाठी
लाचार झालो
आम्ही स्त्रिया

धर्मांधतेच्या नावाखाली
चिरडल्या जातो
आम्ही स्त्रिया

जनमनातील पारतंत्र्य हे
नक्की तोडणार
आम्ही स्त्रिया

कायद्यातून समानतेचा अधिकार
हमखास मिळवणार
आम्ही स्त्रिया

ॲड. विद्या पाटील, सख्य

Constitution Rights and Reality Today

The Constitution of India granted equality to women and empowered the state to take special measures of positive discrimination by eliminating deep rooted evils of our culture towards women for neutralizing the growing socio-economic, education and political disadvantages faced by them. Fundamental Rights, among others, ensure equality before the law and equal protection of the law; prohibits discrimination against any resident on the grounds of religion, race, caste, sex or place of birth, and ensure equality of opportunity to all citizens in concerns relating to employment. Articles 14, 15, 15(3), 16, 39(a), 39(b), 39(c) and 42 of the Constitution are of special importance in this regard. (Ref. Constitution of India)

Important Legal Provisions for Women of India

To uphold the Constitutional mandate, the State has enacted various legislative measures intended to ensure equal rights, to counter social discrimination and various forms of violence and atrocities and to provide support services especially to working women. Although women may be victims of crimes such as 'murder', 'robbery', 'cheating' etc., the crimes which are directed specifically against women are characterized as 'Crime against Women'.

The rights available to women in India can be classified into two categories, namely, constitutional rights and legal rights. The constitutional rights are those which are provided in the various provisions of the constitution. The legal rights, on the other hand, are those which are provided in the various laws (acts) of the Parliament and the State Legislatures.

The **Constitution of India**_prohibits **discrimination** based on sex but it equally directs and empowers the government to undertake special measures for women. Though the position of women has improved in the last four decades in general, they are still struggling to maintain their dignity and freedom specially women from remote area. Presently, **Indian women** are facing the toughest time mentally and physically, mainly due to unawareness and lack of knowledge of legal and constitutional rights of a woman. The Constitution provides many protection rights for women such as protective discrimination in favours of women, right to freedom of women, right of women against exploitation, rights of women under directives and political representations of women.

Schemes by the Government:

Manodhairya Scheme for Rape victims, Children who are victims of Sexual Offences and Acid Attack Victims (Women and Children)

Manjhi Kanya Bhagya shree Scheme: Benefits applicable only to the Families having monthly income upto 7.5 lakhs and only after submission of **Family Planning Certificate**

Integrated Child Development Service (ICDS): ICDS seeks to provide young children with an integrated package of services such as supplementary nutrition, health care and pre-school education.

With a core objective of increasing the Child Sex ratio in the State, the Women and Child Development (WCD) Department has started implementation of **Beti Bachao and Beti Padhao Scheme** of the Central Govt. in 10 Districts i.e. Beed, Jalgaon, Ahmednagar, Buldhana, Aurangabad, Washim, Kolhapur, Osmanabad, Sangli and Jalna.

The WCD Dept. realizes that Child Protection is about protecting children from or against any perceived or real danger or risk to their life, their personhood and childhood. It is about reducing their vulnerability to any kind of harm and ensuring that no child falls out of the social safety

net and that those who do, receive necessary care, protection and support, so as to bring them back into the safety net. While protection is a right of every child, some children are more vulnerable than others and need special attention.

Savitribai Phule Multipurpose Women's Centre for Victims of Atrocities: can seek guidance and counselling on legal support, employment and vocational training.

Shelter Homes for Destitute Women, Teenage Mothers, Women who are victims of atrocities (Age Group of 16 to 60 years).The shelter homes provide a safe and protected environment and basic facilities such as food, clothing, shelter, security, medical assitance, education and training related facilities, legal advice and so on.

Counclusion

The above and more schemes for specific districts are allocated by the government. However, due to lack of awareness about the schemes and the documentation which the women are unable to provide,very few people actually access this scheme. The deep rooted patriarchy in Indian society, culture and tradition, keeps women away from accessing the freedom given by the law. We are ok with women going to school and colleges, but we do not create a platform for the application of their knowledge.

Government has signed the UN Sustainable Development Goals (SDGs)which requires transformative shifts, integrated approaches and new solutions, particularly when it comes to advancing gender equality and the empowerment of all women and girls. Based on current trajectories, existing interventions will not suffice to achieve a Planet 50-50 by 2030. Innovative approaches that disrupt "business as usual" are central to removing structural barriers and ensuring that no woman and no girls are left behind.

However, nothing is possible without awareness at the grassroots. It is important to ensure that each and every woman has the knowledge and access to her rights, and a healthy environment to take steps ahead.

Reference :

Constitution of
India Important constitutional and legal provisions for women in india
Schemes women and child development Government of India

Natty Lopes
Asst. Director, Sakhya

पुलवामा याद रहेंगा

पुलवामा हमले में हमने
देश के नायक खो दिए
पूरा देश शोक में डूबा
सबके दिल आज रो दिए ।

मौत न उनकी लिख पाऊँ मैं
कलम भी मेरी रो पड़ी
धीरज उनको कैसे दे दूँ
विपदा जिन पर आन पड़ी ।

सूनी हुई गोद माँ की फिर
सिंदूर माँग का उजड़ गए;
तोहफे लाने वाले पिता
संतानो से बिछड़ गए ।

वर्दी नहीं पास मेरे पर
पक्का यह इरादा है;
हौसले पस्त करूँ दुश्मन के
मेरा सबसे वादा है।

कलम मेरी बंदूक जैसी
कविता समै वार करँ,
छलनी कर दूँ शत्रु का सीना
चण्डीका अवतार धरूँ।

आतंकवाद का हो सफाया
दुश्मन पर अब वार करों,
बस हाथ खोल दो सेना के
और ना इंतजार करो।

जीभर सेन कर लें तांडव
रोद्र रुप धर शंकर का,
आतंकियों का संहार करो
जवाब दो हर टक्कर का।

डॉ. वर्षा सिंग, मुंबई
वि ॲक्शन ग्रुप सदस्या

Need for Reforms in Informal Sector for Women

An increased participation in the economic activity of women from developing countries has been shown to be critical in achieving the sustainable development agenda. In addition, it offers numerous benefits that include poverty eradication, gender equality through an increased decision making power, and reduction of the output gap in the economy.

In **India**, almost 94% of total **women** workers are engaged in the **informal sector**, of which about 20% **work** in the urban centres. **Although there have been measures to make life easier for working women in the corporate and formal sector, the condition of women in the informal sector is far from improved.**

The following are some laws that are passed in India for working women:

#1. The Maternity Benefit Amendment Act, 2017

The previous **Maternity Benefit Act** was passed in 1961, and last year a fresh Amendment to this act came into place. The amendment has not only expanded the term of the maternity leave but has additionally presented numerous new provisions.

However, for the informal sector, a mere compensation of Rs 6000 is provided, which hardly covers a few weeks wages. This of course needs to change.

#2. The Sexual Harassment of Women at Workplace (Prevention, Prohibition, and Redressal) Act, 2013 ("SHA")

Sexual harassment at work is not uncommon and we come across varied cases dealing with harassment in the workplace. India finally enacted its law on prevention of sexual harassment against female employees at the workplace in 2013.

Till the enactment of the_Sexual Harassment Act, organizations were expected to follow the Vishaka Guidelines, but in most instances, they fell short. The enactment of the

sexual harassment act has brought much-needed relief to the women workforce.

However the implementation of this Act is The local Internal Complaints Committees (ICC) that have been set up for the informal sector and small enterprises have no allocated budgets, and even if they do, there is no monitoring mechanism to track the complaints redressed.

#3. The Equal Remuneration Act, 1976 ("Equal Remuneration Act")

Under the Equal Remuneration Act: a) Employers shall pay equal remuneration to its male and female employees who are carrying out the same or similar work; b) Employers cannot discriminate between men and women while recruiting unless there is a restriction under the law to employ women in certain industries.

#5. Shops and Establishments Acts ("SEA")

The State Governments enact their respective Shops and Establishments Acts, regulate the working conditions of employees in a shop or commercial establishment. The SEAs provide for various provisions, including provisions pertaining to (a) notice period for termination, (b) leave entitlement, and (c) working conditions like weekly working hours, weekly off, overtime, etc.

The Maharashtra Shops and Establishment Act, 1948 (**"MSEA"**) is the applicable law in case of establishments in the state of Maharashtra.

These laws and schemes need a major change when it comes to women in the informal sector. Their needs have not been met, one of the major reasons being lack of education and demanding power among these women.

Apart from that, they lack job security and are completely dependent on their wages for livelihood. Hence it is not easy for them to raise a complaint fearing loss of jobs. They need to be empowered to raise their voice and demand a change based on the rights that exist.

As men move into productive, paid work, unpaid and devalued work is becoming the exclusive domain of women. The functions of caregiving, everyday management of the household and engaging in irregular and underpaid forms of labour characterise women's work. In the absence of men who migrate to cities for work, women carry the burden of managing both the household and the agricultural land at home.

It therefore becomes the need of the hour to ensure safe and decent working environments for the large number of informal sector working women in our country.

- ***Anu Kaimal***

Communications professional and public policy advocate for working women's rights.

With best compliments from

Mr. Rupesh Rosario & family,

Wagholi

CELEBRATING 100 YEARS OF SUCCESS
1918 2018

ESTD. 1918

BASSEIN CATHOLIC CO-OPERATIVE BANK LTD
(SCHEDULED BANK)

"BCCB SIMPLY SAVE DEPOSIT SCHEME"

- Simple Rate of Interest 8% p.a.
- Duration - 18 Months
- Premature Withdrawal Permitted
- Loan Facility Available
- This facility is available for all customers including NRE

*conditions apply

Corporate Office: Catholic Bank Building, Papdy Naka, P.O. Papdy, Vasai - 401 207
Call Toll-Free: 1800 233 6000 | www.bccb.co.in

With Best Compliments From

Standard Pesticides Pvt. Ltd.

SHRI JOSEPH LOPES

Director

32 Years of Excellence

in Heavy Construction & Institutional Buildings

St. Roque Church, Gokhivare

Mother Teresa Church, Virar

St. Paul Church, Nanbhat

JESUS CONSTRUCTION CO.

Our Recent Work

Under Construction

Holy Family Church, Bhuigaon

Mother Teresa Church, Vasai

St. Matthews Church, CNI

Address : 494 Jesus Grace Vasai

(+91) 98502 57983/80070 80926 Email : jesusconstruction1986@gmail.com

With Best Compliments From

VIDYA VIKASINI SCHOOL (I.C.S.E)

Franciscan Brothins of Gokhivera, Fatherwadi

Sakhya Team

With Best Compliments From

Joseph D'souza
7756915369/
9145621919

J. D'souza
Cool Services

- Air Condition Service Contractor
- New A/c, Installation
- AMC Contractors
- Repairing -Air Condition, Refrigerator,
- Deep Freezer, Chiller, Washing Machine

Shop No. 2, Sai Chhaya Bldg.,
Near Sai Baba Mandir,
Navyug Nagar, Diwanman, Vasai (W) ,
Dist.Palghar 401 202.

With Best Compliments From

Mr. & Mrs.
Sangeeta Roman Fernandes,

Mardes

त्रैमासिक अहवाल

☆ प्रशिक्षण कार्यक्रम

☞ संविधानिक मूल्य :-

ठाण्यातील येऊर येथील आदिवासी वस्तीगृहातील मुलांसोबत 'संविधानातील मूल्य' या विषयावर चर्चासत्र घेण्यात आले. भारतीय संविधानाची पार्श्वभूमी तसेच उद्देशिकाच्या प्रत्येक शब्दाचे विश्लेषण करून मुल्यांबाबत चर्चा करण्यात आली, तसेच नालासोपारा आंबेडकर नगर येथे आयोजित करण्यात आलेल्या सावित्रीबाई फुले जयंती कार्यक्रमात संविधानातील स्वतंत्रता, समात व बंधुता या मूल्यांवर चर्चा करण्यात आली.

☞ लिंगभाव संचेतना :-

रॉयल कॉलेज मिरारोडमधील B. Ed. च्या प्रथम व द्वितीय वर्षाच्या ९७ विद्यार्थीनीसोबत महिलांवर होणारे अत्याचार तसेच लिंगसमानता याबाबत खेळाच्या व चर्चेच्या माध्यमातून चर्चासत्र घेण्यात आले.

आदर्श जीवनसाथी गैरसमज की सत्य : या विषयावर एम.डी.शाह कॉलेज, मालाड मधील १०० विद्यार्थीनी सोबत चर्चासत्र घेण्यात आले.

☞ अंतर्गत तक्रार निवारण समिती :

कामाच्या ठिकाणी महिलांवर होणारी लैंगिक हिंसा प्रतिबंधक कायदा २०१३ नुसार Calypso कंपनीच्या अंधेरी व पुण्यातील कर्मचारी वर्गासोबत कार्यशाळा घेण्यात आली. ज्ञानमाता स्कूल तलासरी व Manoj Expo International Company तील अंतर्गत तक्रार निवारण समितीचे बैठक घेण्यात आली. St Ann's School चा शिक्षकवर्ग व कर्मचारी तसेच पालघर पोलिस ठाण्यातील पोलिसांसोबत कामाच्या ठिकाणी महिलांवर होणारी लैंगिक हिंसा त्याचे प्रकार, कामाच्या ठिकाणी त्याचा होणारा परिणाम महिलांच्या आरोग्यावर होणारा परिणाम, अंतर्गत तक्रार निवारण समितीची भूमिका, पिडीत महिलांबाबत पोलिसांची

जबाबदारी यावर चर्चात्मक व खेळाच्या माध्यमातून PPT च्या साहाय्याने कार्यशाळा घेण्यात आली.

☞ **सुजाण पालकत्व :-**

या विषयावर मरिया सदन, निर्मळ येथील पालकांसमवेत कार्यशाळा घेण्यात आली.

☞ **नेतत्त्वगुण विकास :-**

वसई ते डहाणू पर्यंतच्या धर्मप्रातांतील नेतृत्वगुण असलेल्या निवडक ख्रिस्ती महिलांना (५०० महिला) नेतृत्वगुण तसेच येशू ख्रिस्ताच्या शिकवणूकीचा नेतत्वाची तत्त्वे याविषयांवर मार्गदर्शन करण्यात आले.

☞ **महिला संदर्भातील कायदे :-**

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना प्रकल्प वसई (ग्रामीण) मार्फत अर्नाळा, चंद्रपाडा व मालजी पाडा येथे आयोजित केलेल्या पंचायतराज महिला लोकप्रतिनिधी प्रशिक्षण व महिला संदर्भातील कायदे, सोशल मिडियाचा महिलांवर होणारा परिणाम याविषयांवर मार्गदर्शन करण्यात आले.

☞ **वयात येताना :-**

बाबुजी बाबाजी जाधव स्मारक विद्यामंदिर चांदिप तसेच सेंट जोसेफ स्कूल, नंदाखाल मधील ८ वी ते ९ वी च्या मुलींसोबत 'वयात येताना' या विषयावर चर्चासत्र घेण्यात आले ज्यामध्ये वाढत्या वयात होणारे शारीरिक, मानसिक बदल, त्यामुळे येणाऱ्या समस्या घ्यावयाची काळजी याबद्दल फ्लॅशकार्ड, PPT व चित्रफीतीच्या माध्यमातून मार्गदर्शन करण्यात आले.

☞ **एकात्मिक बालविकास सेवा योजना प्रकल्प (शहरी)**

अतंर्गत 'बेटी बचावो-बेटी पढाओ' या सहा दिवसीय अभियाना दरम्यानच्या कार्यक्रमात गोपचार पाडा, जीवदानी रोड विरार व मीरा-भाईंदर किशोरवयीन मुली तसेच अंगणवाडी सेविका व मदतनीस यांकरिता लैंगिक शोषणापासून बालकांचे

संरक्षण अधिनियम २०१२, चांगला स्पर्श- वाईट स्पर्श तसेच गर्भलिंग परिक्षण व निदान PCPNDT ACT तसेच गर्भपात कायदा याबाबत मार्गदर्शन करण्यात आले. ठाण्यातील घनसोली विभागातील अंगणवाडी सेविका व मदतनीस सोबत लिंगसमानता विषयावर चर्चासत्र घेण्यात आले.

☞ **घरकामगारांचे अधिकार :-**

जुहू येथील दिलखुश संस्थेने घरकामगारांसाठी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमात घरकामगारास अधिकार आणि कायद्यांाबाबत सविस्तर मार्गदर्शन केले.

☞ **लिंगभाव धोरण आणि बालधोरण :-**

GLRA German Leprasy and Relief Association, India च्या वार्षिक परिषदेच्या सहभागींना भाष्य, गटचर्चा, खेळ,

चित्रफीत तसेच वर्तमान पत्राच्या कात्रणांच्या माध्यमातून लिंगभाव धोरण व बालधोरणाविषयी मार्गदर्शन करण्यात आले.

☞ **गटबांधणी व समस्या हाताळणी :-**

हॉस्पिटल कर्मचारी वर्ग तसेच ठाण्यातील साठे नगर विभागात गटबांधणी, सामाजिकरण कौशल्यांचा वापर करून समस्या हाताळणी कशी करावी याबाबत चर्चासत्र घेण्यात आले.

✯ **विद्यार्थी सहभाग :-**

निर्मला निकेतन कॉलेज ऑफ सोशल वर्कच्या विद्यार्थीनीनी गौतमनगर व कातकरीपाड्यातील मुलांसोबत एकत्रितपणे गटबांधणी , वैयक्तीक स्वच्छचा तसेच मासिकपाळी दरम्यान घ्यावयाची स्वच्छता याबाबत मार्गदर्शन केले. तसेच Joy of giving च्या माध्यमातून मनोरंजनात्मक खेळ, गाणी तसेच अंधश्रद्धे संदर्भात नाटीका सादरीकरणाकरीता प्रोत्साहान केले तसेच बक्षिसेही देण्यात आली.

होम सायन्सच्या ४३ विद्यार्थीनीने होली क्रॉस स्कूल, निर्मळ, सरस्वती शाळा - ठाणे येथील किशोरवयीन मुलींना फ्रॅब्रिक पेन्टींग ॲम्ब्रोडरीचे दोन दिवसीय प्रशिक्षण दिले.

रॉयल कॉलेज-मीरारोडच्या B. Ed च्या विद्यार्थी तसेच भाऊसाहेब वर्तक शाळा-नाळे येथील विद्यार्थ्यांसोबत पब्लिक स्पिंकीग, टाकाऊपासून टिकाऊ क्रॉफ्ट डिझाईन, कथाकथन अशा विविध कार्यक्रमाद्वारे कलागुण वाढविण्याचा प्रयत्न केला.

☞ **मकरसंक्रांत सेलेब्रेशन :-**

ठाण्यातील आझादनगर, मनोरमानगर मांडवी मधील महिला तसेच अंगणवाडी सेविकांसमवेत मकरसंक्रात साजरी करण्यात आली, त्यानिमित्ताने खेळ, गाणी आणि भाष्य या मनोरंजनात्मक गोष्टींचा वापर करण्यात आला.

☆ कर्मचारी क्षमतावृद्धी

☞ अनुभव मुंबईचे ॲड. निलेश यांनी संविधानीक मूल्य, उद्देशिका याबबात चर्चात्मक पद्धतीने खेळ, गटचर्चा या माध्यमातून सविस्तर मार्गदर्शन केले.

☞ सख्यच्या पुढील वाटचालींकरीता बदलता दृष्टीकोन, त्या दृष्टीने कार्यपद्धती बनविण्याच्या हेतून आढावा कार्यशाळा घेण्यात आली.

☞ आपल्या कडील मिळकतींची गुंतवणूक कशी, कुठे आणि का करावी याबाबत अमेय या व्यवस्थापनाच्या विद्यार्थ्यांने मार्गदर्शन केले.

☆ समन्वय

☞ कार्डीनल ग्रेशिस हास्पिटल बंगली St Aloysius High School व मध्ये स्पर्धेचे परिक्षण

☞ We Action group तसेच Chri च्या नेटवर्कींग मिटींगमध्ये सहभाग

☞ Oasis NGO सोबत गटकार्याकरीता समन्वय.

☆ अभ्यासकांची भेट

☞ HES-SO School of social work Switzerland च्या प्राध्यांपकांची तसेच पटना, केरळ व वसईतील संस्थेच्या प्रतिनिधी

आणि फ्रान्समधील विद्यार्थ्यांनी 'सख्य'चे कार्य, कार्यपद्धती संस्थेपुढील आव्हाने जाणून घेण्याकरीता भेट दिली.

✮ महिला हिंसाचार निर्मुलन मोहीम

दरवर्षीप्रमाणे यावर्षी देखील 'सख्य'ने २५ नोव्हेंबर ते १० डिसेंबर आंतरराष्ट्रीय महिला हिंसाचार विरोधी मोहीमें अंतर्गत नालासोपारा व ठाणे विभागात जनजागृती अभियान राबविले.

☞ **दार ठोठावणे :-** या अंतर्गत नालासोपाऱ्यातील टाकीपाडा, सुळेश्वरी पाडा, सोपारा, संतोषभुवन, शांतीनगर, आझादनगर, बावशेत पाडा, सत्पाळा, नायगावमधील वगराळपाडा तसेच ठाण्यातील सिद्धेश्वर नगर, मनोरमा, विजयनगर, भीमनगर, नेहरुनगर, मानपाडा, लोरी स्टॅण्ड याभागात गृहभेटी व पथनाट्याच्या माध्यमातून माहितीपत्रके वाटप करून जनजागृती करण्यात आली.

☞ **पथनाट्य :-**

पथनाट्याच्या माध्यमातून नालासोपारा बाजार, सोपारा आठवडा बाजार, निर्मळ बाजार, गोन्सालो गार्सिया शाळे गास व ठाण्यातील रहदारीच्या भागात पथनाट्य व माहितीपत्रके देऊन जाणीवजागृती केली.

☞ **स्पर्धा :-** 'महिलांचे समाजातील स्थान' हा विषय घेऊन ठाण्यातील शाळांमध्ये तसेच नर्सिग विद्यार्थ्यांबरोबर चित्रकला व निबंध स्पर्धा घेऊन चर्चासत्र घेण्यात आले.

☞**रॅली :-** महिलां हिंसाचारा संदर्भात समाजात जाणीव जागृतीच्या उद्देशाने घोषवाक्य, बनर्स, पोस्टर्सच्या आधारे ठाण्यातील मनोरमा विभागात रॅली काढण्यात आली.

☞ **चर्चासत्र :-**

महिलांवरील हिंसाचाराचा आरोग्यावर होणारा परिणाम लक्षात घेऊन गावातील आरोग्य प्रतिनिधी म्हणजे आशा वर्कर सोबत पारोळ, भाताणे, आगाशी, निर्मळ विभागात घरगुती हिंसा व प्रतिबंधक कायदा तसेच संगणकीय गुन्हे, सोशल मिडीयाचा महिलांवर होणारा परिणाम ह्यांविषयांवर चर्चासत्र घेण्यात आले.

☞ **अभ्यासदौरा :** महिलांसंदर्भात हिंसाचार निर्मुलनात पोलीस स्टेशन व न्यायालयाची भूमिका लक्षात घेऊन वसई पोलीस स्टेशन व वसई कोर्टला किशोरवयीन मुलींचा अभ्यास दौरा आयोजित करण्यात आली.

या मोहिमें अंतर्गत १३००० लोकांपर्यंत महिला हिंसाचार थांबवा हा संदेश पोहचविण्यात आला.

With best compliments from

PEOPLE
POWER

Prepearl

TRAINING DEVELOPMENT

Pre Pearl Training Development

PVT. LTD. Mumbai

C/ 106, Taining , Opp Ushma Nagar

Mith Chowki, Malad (West), Mumbai - 400 064

Tel.: (91-22) 6679 1202

With best compliments from

NOTRE DAME SCHOOL

Tarkhad, Vasai (W), Palghar - 401 201
Phone - 2313155
Email - ndsvasai@gmailcom.

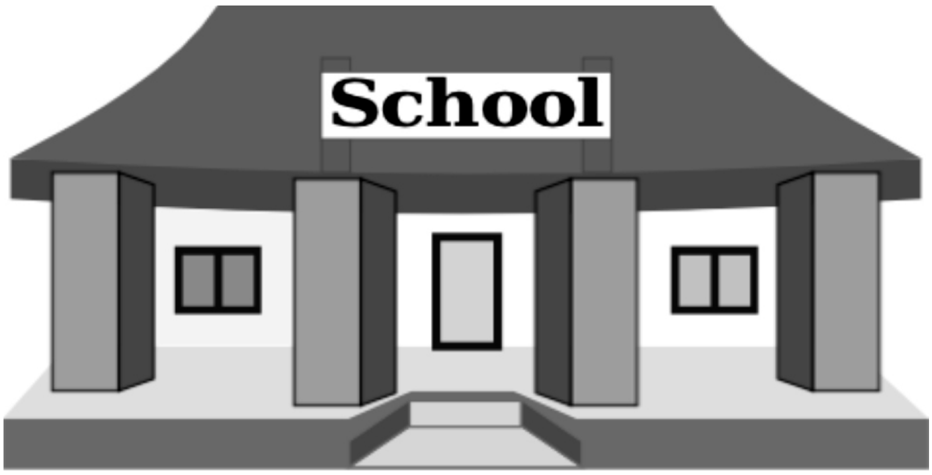

Stands For
Justice Peace and Integrity of Creation and for, the Empowerment of Women

With best compliments from

Noel Lawrence Fernandes

With best compliments from

Mr. Ramesh Anthony Crasto

Nirmal

With best compliments from

Mr. Victor Pascal Rosario
&
family

With best compliments from

St. Vincent De Paul Church

Khar - W

With best compliments from

Mr. Simon D'souza

Andheri - E

With best compliments from

Management, Staff and the students of St. Anne's Girls High school,

Dabul, Thakurdwar,
Mumbai-2

With best compliments from

Smita Ramesh Crasto

Nirmal

With best compliments from

Mrs. Helen Fernandes

Mumbai

Two Brown Girls

a design studio
for customised garments and accesories.

.wedding gowns. .cocktail dresses. .evening gowns. .casual dresses. .sarees. .kurtis. .jumpsuits.

address: Bangli naka, sandor
contact: 8329212419

MANUAL PRINT

OFFSET PRINTERS

.SMARNIKA. .ANNUAL REPORT PRINTING.
.ALL TYPES OF PLAIN AND PRINTED SCHOOL STATIONERY. .NOTE BOOKS.
.SCHOOL CALENDER. .DATE CALENDER.
.CAKE BOXES. .CORRUGATED PIZZA BOXES.
.PAPER BAGS AND PAPER POUCHES.

email: manualprint@yahoo.in
contact: Manual Dias 9765874493

Factory & Office address: Unit No.9, Bldg. No.2, Patel Industrial Estate, Behind Range Office, Gokhivare, Vasai(E)

With best compliments from

Mr. Johnson Fernandes & Family

With best compliments from

Allwyn D'souza (Bishop)

With best compliments from

Mr. Richard Ger

Mob.: 9326474643
9673778357
9130026177

KEITH BAKERY

Bangli Naka, Sandor, Vasai (West)

With best compliments from

Aleen D'silva
9168533391
infi@abvreal.in

Anton D'silva
9923274549
9890877848
Sales@abcreal.in

Aleen Builders & Construction

Shop No. 4 Bhavesh Commercial Complex, Shreeprastha, 4TH Road,
Near HP Petrol Pump, Nallasopara West.
www.abcreal.in

With best compliments from

Daughters of the heart of Mary, North Province

With best compliments from

Chicken

Country Chicken

William Michal D'souza,

Nirmal

With best compliments from

Mahakali Stationary Shop,

Thane

With best compliments from

Mob.: 9004197773 / 8879900973

BIS
100% Hall Marked
Jewellery

Ratna Mani ®

Jewellers

Address: Shop No. 3, Yomuna Smruti,
Opp. Manickpur Petrol Pump, Manickpur,
Vasai - W

With best compliments from

।। श्री चामुण्डाय माताय नमः ।।

Mukesh Rawal **9702613542**
9833092787

Padmavati

Jwellers

मानक: पथप्रदर्शक

91.6 हॉलमार्क के दागिने ऑर्डर से बनाकर दिये जाते है।

Address: Uttan Pali, Near Ice Factory,
Bhayander W, Thane

Contact No. : 9702613542, 28450023

With best compliments from

Margaret Wilson D'souza

Birthday 4 March 2001

Happy Birthday Cynthia

From
Papa, Mummy
& Tai - Michelle

Rajesh Joseph D'souza

"Shalom," Wageshwari

With best compliments from

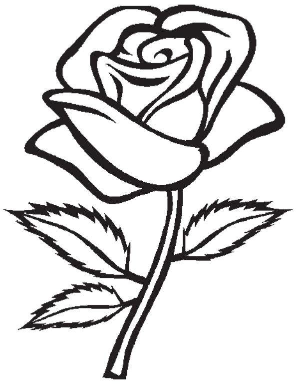

Mrs. Sheela Mathew Mascarennas
&
'Abhishek' Family

THINK CHRIST?...
THINK PRIESTHOOD!!

Be a crusader of faith
Live the calling...
Join the Pallottine way of life!

Contact:
Vocation Promoter
Rev. Fr. Balraj J.S. – 8754360059

With Best Compliments From

SACIPL

Mob.: + 91 9906023636
7889579844

Suraj Kumar Bansal

Managing Director

SARASWATI AGRO CHEMICALS INDIA PVT. LTD.

Lane No. 2, Phase 1, Sidco Industrial Complex,
Bari Brahmana, Jammu-18113
Ph.: + 91 1923 221433
Email : surajkbansal@gmail.com

MOST PROMISING COMPANY OF THE YEAR!

RBL BANK

CNBC TV18 India Business Leader Awards - 2018

Some Of Our Important Accolades

CNBC ASIA — INDIA TALENT MANAGEMENT AWARD
India Talent Management Award from CNBC Asia **(2017)**

EY Entrepreneur Of The Year — ENTREPRENEUR OF THE YEAR AWARD
Vishwavir Ahuja recognized as 'EY Entrepreneur of the Year' in the Financial Services Category **(2016)**

WORLD ECONOMIC FORUM — GLOBAL GROWTH COMPANY AWARD
Recognized by World Economic Forum as a 'Global Growth Company' **(2014)**

Business Today — BEST SMALL BANK AWARD
Business Today-KPMG Study Best Bank-Growth 2012-16 Best Small Bank 2017 **(2012 to 2017)**

BW BUSINESSWORLD — FASTEST GROWING SMALL BANK AWARD
Business World Study India's Fastest Growing Small Bank **(2013 to 2017)**

RBL Bank is almost 75 year old, but only 7 years young in our current avatar. During this period, the bank has grown by almost 40 times in size and over 50 times in profits. We have put together a best in class institution to deliver best in class banking services, grounded on the principles of strong governance, best professional standards and an ethical value system. We are overwhelmed by the support and good wishes from all our stakeholders.

Thank You!

apno ka bank

RBL BANK

Call: 1800 123 8040 | **Visit:** www.rblbank.com | **Write:** customercare@rblbank.com
CIN L65191PN1943PLC007308

9765874493
MP